

DIALOGAS

2013 m. vasario 7 d.

ISSN 1392–1916

Nr. 6 (1025). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Patvirtinti VBE kriterinio vertinimo nuostatai

EGZAMINAI 3 p.

Du mokytojai – penkios profesinės sąjungos

Lietuvos mokytojams atstovaujančių profesinių sąjungų skaičius taikosi persiristi į antrą dešimtį.

Ar naudinga mokytojui nacionalinį statusą turinčių profesinių sąjungų konkurencija?

O gal šios organizacijos ketina konsoliduotis?

AKTUALU 3 p.

XXI amžiaus Lietuva: aksominis vaikystės genocidas (II)

„Lietuvoje skubiai ir radikaliai turi keistis požiūris į švietimą, į vaikystę ir mokyklą, į motinystę ir šeimą.

Paklauskite: o kas jau taip blogo Lietuvoje su ta vaikyste vyksta? Ar iš tiesų taip jau blogai?

Esu įsitikinęs – labai blogai.“

Šiandienos padėtis prof. habil. dr. **Gedimino Merkio** akimis.

POŽIŪRIS 4 p.

Gyvenimas – labai įdomus eksperimentas

„Stengiuosi sąmoningai linkėti ramybės ir džiaugsmo bjauriausioms personoms savo gyvenime. Tai veikia kaip savotiška magija. Galiausiai tie nemalonūs žmonės vienaip ar kitaip dingsta...“ – gyvenimo patirtimi dalijasi poetė **Ilzė Butkutė**.

„DIALOGAS“ KLAUSIA 5 p.

Kuo laimingesni – tuo darbingesni

Esame įsitikinę, jog gerai dirbdami būsim laimingi.

Nieko panašaus, – sako psichologas **Shawnas Achoras**, – iš tiesų viskas yra atvirkščiai: gerai dirbti galime tik būdami laimingi.

PSICHOLOGIJA 7 p.

„Aš ir pats save bijočiau paneigti...“

„Ar teisinga mokinį taip erzinti, gundyti jį ginčytis su autoritetu?“ – klausia **Regimantas Tamošaitis**.

„Dialogas“ paprašė literatūrologo pakomentuoti paskelbtus lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos potemių.

Mokslininkas pakomentavo tik vieną – tą, kuriame abiturientui samprotauti kaip atspirties taškas pateikiama paties R. Tamošaičio mintis.

POŽIŪRIS 9 p.

Praeities lituanistai šviesuliai

KALBA. MOKYKLA. VISUOMENĖ 11 p.



Toje mokykloje

Dalia VENCKUVIENĖ,

Kupiškio Povilo Matulionio progimnazijos mokytoja

Toje mokykloje vos baigus pirmą klasę visų mokinių tarsena patikrinama labai paprastu būdu – reikia komisijai padeklamuoti eilėraštuką lietuviškai, ir tiek. Kokiu tikslu? Tikrai ne skaitovų konkursui ir ne dėl tuščio smalsumo – taip atrenkami mokiniai į sustiprinto anglų kalbos mokymo klases, kuriose ne šiaip sau kalami angliški žodeliai – geografijos ir istorijos jau penktoje klasėje šie mokiniai mokosi anglų kal-

ba. Taip, taip: penktokai prie lentos atsistoję angliškai pasakoja apie Afrikos žemyną, jūras, kalnus ir t. t.

Na, o tos pačios anglų kalbos mokymui klasės dalinamos į 4 dalis po 10 mokinių ir – ausinės kiekvienam (vadinamasis lingofoninis kabinetas).

Kokios kvalifikacijos turi būti anglų kalbos ir ypač istorijos-geografijos mokytojas? Juk pažymys už angliškai atsakinė-

jamą pamoką į geografijos ar istorijos dalykų langelius „sugula“. Taigi, kad pedagogas neprarastų autoriteto vaikų akyse, ne ką prasčiau už diplomuotą anglų kalbos mokytoją turi pasirodyti. Na, o baigiamojoje klasėje – dar ir techninių terminų vertimo pagrindų iš anglų kalbos kursas (tam tikrais atvejais gali prireikti), vertėjų-gidų būrelis įgūdžiams sustiprinti.

Nukelta į 6 p. ►

Atsargiai! Ateiviai puola!

Lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos ypatumai

Regina DILIENĖ, mokytoja ekspertė

Už įstatymų ribų

Nuo šių metų įskaitos laikas kiekvienam mokiniui pailgintas nuo 10 iki 15 min., tad mokytojui įskaita truks 2,5 val. ilgiau nei anksčiau, t. y. 7,5 val. (skaičiuojame „grynąjį“ darbą), arba, pridėjus privalomas pertraukas kas dvi valandas, – 9,5 val. Skaičiuokime toliau: mokytojas darbą privalo mai pradeda ne vėliau kaip 20 min. iki oficialios įskaitos pradžios, o baigęs dar surašo protokolą švarraščius ir juos atiduoda

komisijos pirmininkui (irgi 20 min.), taigi darbo diena lygi **daugiau nei 10 valandų!** Beje, ne bet kokio darbo, nes dėstantis mokytojas kiekvieno atsakinėjimo metu klauso mokinio, po to iki 3 min. jo klausinėja iš kalbos turinio ir tuo pačiu metu dar vertina! Trys viename, kaip pasakytų reklamos specialistai! Įdomu, ką šiuo klausimu pasakytų vaikų psichologai – kaip turi jaustis jaunuolis, kai prieš jį sėdintis mokytojas žymisi jo klaidas!

Nukelta į 8 p. ►

Valstybės finansuojamųjų – gerokai mažiau

Praėjusį penktadienį (02 01) Lietuvos universitetų rektorių konferencija (LURK) pritarė Vyriausybės siūlomam studijų įvairovės didinimui, tačiau išreiškė apgailestavimą, kad lėšos universitetinėms studijoms mažinamos jau kelinti metai.

Pasak LURK prezidento P.Baršausko, toks studentų vietų skaičiaus mažinimas (į valstybės finansuojamas vietas universitetuose pernai priimta 8975 studentai, šiemet planuojama priimti 7979) silpnina šalies konkurencingumą.

Rektorių konferencija atkreipė dėmesį, kad ypač didelis mažinimas numatomas menų studijų kryptims. 2012 m. studijuoti į menų studijų kryptis priimti 524 studentai, šiemet numatoma priimti 381 studentą.

Brangsta gimnazistų ir policininkų apsistumdymas

Kone prieš ketverius metus Jurbarko Antano Giedraičio-Giedriaus gimnazijoje įvykęs moksleivių ir pareigūnų apsistumdymas išaugo į didelį ir visiems mokesčių mokėtojams nuostolingą skandalą.

Pirmadienį (02 04) Jurbarko r. apylinkės teismas atmetė Policijos departamento 38,3 tūkst. litų ieškinį trims jurbarkiečiams studentams, 2009 m. Antano Giedraičio-Giedriaus gimnazijoje gynusiems savo klasės draugą. Tokią sumą Policijos departamentas išmokėjo gimnazistų sužalotam pareigūnui. Teismas nustatė, kad neuniformuoto policijos pareigūno sveikatą lengvai sutrikdę jaunuoliai jokios nusikalstamos veikos nepadarė, nes veikė būtinosios ginties sąlygomis.

Teismas iš Policijos departamento studentams priteisė po 500 Lt atstovavimo išlaidų. Jei teismo sprendimas bus skundžiamas, valstybės nuostolių sumos gali perkopti ir per 40 tūkst. Lt.

APKLAUSA

Vilniaus universitetas nori išskirtinumo



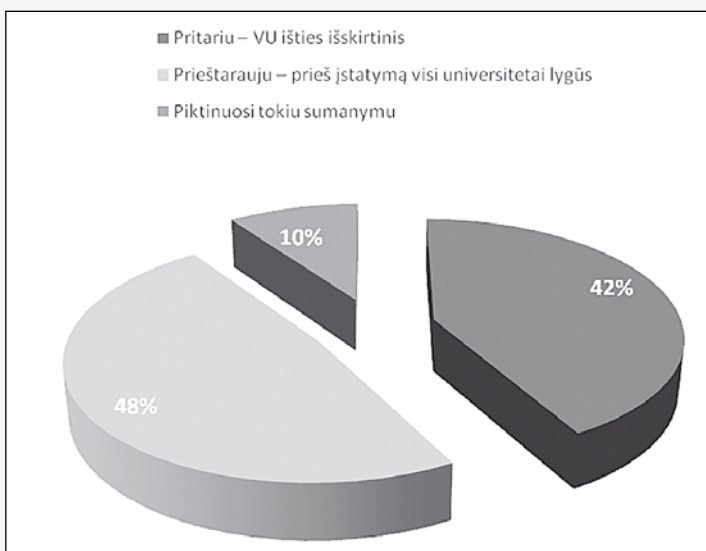
Prieš keletą metų Lietuvoje buvo kilusi tikra švietimo įstaigų perkrikštijimo karštligė. Vieni keitė pavadinimus, kiti ir statusą. Kas galėjo ir norėjo, universitetais tapo. Tad dabar ir eilinių, ir neeilinių piliečių nuomonės pasidalinios į dvi priešingas. Vieni sako, kad universitetų Lietuvoje per daug ir reikia juos sujungti (naujasis ministras D.Pavalkis jau pareiškė, kad to nedarys), kiti – kad universitetų niekada nebus per daug. Panašiai kaip meilės...

Šitokioje universitetų sangrūdoje Vilniaus universitetas (VU) pasijuto nesmagiai ir panoro, kad jo išskirtinumas (seniausias, geriausiai reitinguojamas ir pan.) būtų įteisintas Mokslo ir studijų įstatyme.

Tad praėjusią savaitę „Dialogas“ ir domėjosi, kaip internautai (www.dialogas.com) tokį savotišką VU norą mato.

Apklausos rezultatai tokie:

- 42 proc. respondentų pritaria, nes VU ištis išskirtinis;
- 48 proc. – prieštarauja, nes prieš įstatymą visi universitetai lygūs;
- 10 proc. – tokiu VU pageidavimu piktinasi.



Apsispręsta – svarbiausi 4 egzaminai

Pirmadienį (02 04) Švietimo ir mokslo ministerijoje įvyko kolegijos posėdis. Kolegija atgaivinta po daugiau nei ketverių metų pertraukos (ministerijai vadovaujant G.Steponavičiui kolegijos posėdžiai šaukiami nebuvo).

Pirmajame kolegijos posėdyje apsispręsta dėl pakoreguotos priėmimo į aukštąsias mokyklas 2014 m. tvarkos.

2014 m. geriausiųjų eilę, pagal kurią skiriamas valstybės finansavimas studijoms, numatoma skaičiuoti pagal 4 dalykų egzaminų rezultatus: privalomo lietuvių kalbos ir literatūros, pasirinktos sri-

ties pagrindinio ir papildomo dalykų bei kitos srities bendrojo dalyko, į kurio pasirinkimų rinkinį įeis ir užsienio kalba. Lietuvių kalbos ir literatūros bei pagrindinio dalyko bus įskaitomi tik brandos egzamino rezultatai, o kitų dviejų dalykų – brandos egzamino rezultatai arba atitinkamai perskaičiuoti metiniai pažymiai.

Pasak švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio, naujoji priėmimo tvarka derina jau pasirinkusių mokomuosius dalykus dabartinių vienuoliktokų interesus ir aukštųjų mokyklų lūkesčius atsirinkti geriausiai pasiruošusius

studijoms stojančiuosius. Koreguojant tvarką siekta, kad korekcijos neįneštų sumaišties ir vienuoliktokai galėtų ramiai ruoštis savo ateities pasirinkimams.

Pagal ankstesnę tvarką, kuri Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimu buvo pripažinta negaliojančia, dabartiniai vienuoliktokai, 2014 m. sieksiantys valstybės finansavimo studijoms, greta 4 mokomųjų dalykų, būtų turėję privalomai laikyti užsienio kalbos brandos egzaminą arba tarpautinį testą. Pakoreguotoje tvarkoje užsienio kalba įtraukta į bendrą dalykų pasirinkimo rinkinį.

Anglijoje lietuviškai kalba per 84 tūkst. žmonių

Dienraščio *Guardian* (Didžioji Britanija) žurnalistė F.Abrams teigia, jog didžiausioje Anglijos pradinėje mokykloje *Gascoigne primary*, kurioje netrukus mokyšis apie 1200 vaikų, šnekama apie 60 kalbų. Dažniausia – lietuvių, portugalių ir albanų.

Nauji Anglijos gyventojų surašymo duomenys taip pat rodo, kad lietuvių kalba patenka tarp dažniausiai šioje šalyje vartojamų kalbų. 2011 metų visuotinio surašymo duomenimis, Anglijo-

je lietuviškai kalba daugiau nei 84 tūkst. žmonių.

Iš kitų Europos kalbų, neskaitant anglų, Anglijoje daugiau kalbama tik lenkiškai (529 tūkst.), prancūziškai (145 tūkst.), portugališkai (131 tūkst.), ispaniškai (118 tūkst.) ir itališkai (90 tūkst.).

Po lenkų iš užsienio kalbų antroje populiariausioje Anglijoje yra pandžabų kalba, vartojama Indijoje ir Pakistane. Ja kalba beveik 272 tūkst. Anglijos gyventojų.

Vokiečių kalba pagrindi-

nė yra 75 tūkst., rusų – 66 tūkst. Anglijos gyventojų, slovakų ir graikų – po 49 tūkst., vengrų – 43 tūkst., bulgarų – 38 tūkst., latvių – 31 tūkst., čekų – 28 tūkst. Anglijos gyventojų.

Kiek anksčiau paskelbtais to paties surašymo duomenimis, 2011 m. kovą Anglijoje gyveno 95 730 Lietuvoje gimusių žmonių, sostinėje Londone – 39 817. Šiame mieste tarp lietuvių populiariausias Niuamo rajonas, kur gyveno 8348 lietuviai.

Tobulėjančiųjų stažuotėse daugėja

Praėjusį penktadienį (02 01) penkios Lietuvos bendrojo ugdymo mokytojos pradėjo pusės metų trukmės pedagogų kvalifikacijos tobulinimo stažuotes įvairiose švietimo institucijose.

Dvi stažuotčių dalyvės pasirinko studijas universitetuose – lietuvių kalbotyros antrojo laipsnio studijas Šiaulių universitete ir karjeros projektavimo antrojo laips-

nio studijas Lietuvos edukologijos universitete. Kitos trys stažuotojos dalyvaus mentorių rengimo programoje Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakultete, susipažins su švietimo projektais ir jų turiniu Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centre, rengs edukacines programas Nacionaliniame LDK valdovų rūmų muziejuje. Stažuotojos per atei-

nantį pusmetį turės galimybę įgyti naujos patirties, o grįžusios į nuolatine darbovietę pasidalyti ja su kolegomis ir pritaikyti pamokose.

Šiuo metu įvairiose Lietuvos švietimo įstaigose vis dar tobulinasi 21 bendrojo ugdymo pedagogas, nuo 2012 m. rugsėjo 1 d. pradėjęs metų trukmės ilgalaikę pedagogų kvalifikacijos tobulinimo stažuotę.

EP: smurtas mokykloje – siaubingas vaiko teisių pažeidimas

Pirmadienį (02 04) Europos Parlamente oficialiai paskelbtas rašytinis pareiškimas, kuriame raginama paskelbti Europos kovos su smurtu ir priekabiavimu mokykloje dieną, taip pat veiksmingiau kovoti su šiuo reiškiniu įtraukiant patį jaunimą.

Pareiškime sakoma, kad fizinis, žodinis, seksualinis ir psichologinis smurtas, įskaitant grasinimus ir fizinės bausmės, yra siau-

bingi vaiko teisės į gyvenimą, saugumą ir orumą pažeidimai. Europarlamentarai ragina nustatyti Europos kovos su priekabiavimu ir smurtu mokyklose dieną, taip pat valstybių mastu imtis priemonių apginti vaikus nuo fizinio ir psichologinio smurto, įskaitant priekabiavimą internetu.

Kovojant su smurtu ir priekabiavimu mokykloje daugiau galių turi būti suteikta pačiam jau-

nimui, taip pat tėvams, mokytojams, globėjams ir visai visuomenei, priduria EP nariai. Jie primygtinai ragina ES valstybes remti su vaikais dirbančių specialistų mokymą ir skatinti jaunimą aktyviai dalyvauti mokantis taikiai spręsti ginčus – taip pat ir panaudojant naujas technologijas.

Šį pareiškimą pasirašė daugiau kaip pusė visų EP narių, todėl jis tapo oficialiu dokumentu.

Pilietinėse veiklose aktyvesni moksleiviai

Pilietinės visuomenės institutas (PVI) po dvejų metų pertraukos atliko Lietuvos visuomenės pilietinės galios indekso (PGI) 2012 metais tyrimą. Tyrimo duomenys rodo, kad visuomenės pilietinė galia per pastaruosius porą metų neaugo ir toliau išlieka gana menka. Apskaičiuota 2012 m. pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė – 35 (iš 100 galimų). 2010 m. ši reikšmė buvo 35,5.

Lietuvos moksleiviai pilieti-

nės galios turi daugiau nei visi gyventojai (2012 m. moksleivių PGI vidutinė reikšmė – 47,6). Panašiai tiek pilietinės galios turi Lietuvos mokytojai (2009 m. tirta Lietuvos mokytojų PGI vidutinė reikšmė – 47,8).

PVI nuomone, Lietuvos moksleiviai iš kitų grupių išsiskiria aukštesniu pilietinės įtakos supratimu, kartu su mokytojais jie lenkia visą visuomenę pilietinio aktyvumo potencialu, tačiau,

nors ir pralenkia visuomenę, mokytojams nusileidžia realiu pilietiniu aktyvumu. Pilietinio veikimo rizikų vertinimu bei domėjimusi viešaisiais reikalais moksleiviai nesiskiria nuo visuomenės. Ir bent jau paskutiniuoju aspektu galėtų imti pavyzdį iš savo mokytojų.

2012 m. tyrimo duomenys leidžia teigti, kad mokyklose sutelkta daugiau pilietinės galios nei visoje visuomenėje.

Du mokytojai – penkios profesinės sąjungos

Lietuvos mokytojams atstovaujančių profesinių sąjungų skaičius taikosi persiristi į antrą dešimtį. Raginimai jungtis į vieningą švietimo darbuotojams atstovaujančią organizaciją jokių rezultatų kol kas neduoda.

Niekas nenorėjo jungtis

Gruodžio 15 d. vykusiam Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos (LŠDPS) eiliniame suvažiavime buvo priimta rezoliucija dėl profsąjungų vienybės.

„Ieškokime, kas mus jungia, o ne skiria, ir atstatykime prarastą tarpusavio ryšį. Junkimės į vieningą švietimo darbuotojams atstovaujančią organizaciją, kurios laukia visa Lietuvos švietimo bendruomenė“, – LŠDPS suvažiavimo delegatų vardu į kolegas kreipėsi naujasis šios profesinės sąjungos pirmininkas Andrius Navickas.

„Dialogo“ žiniomis, kol kas į LŠDPS kvietimą niekas neatsiliepė. Todėl naujoji LŠDPS vadovybė savo iniciatyva susitiko su Lietuvos švietimo profesinės sąjungos (LŠPS) vadovais

ir pasiūlė jungtis. Tačiau panašu, kad toks pasiūlymas Audriaus Jurgelevičiaus vadovaujama ir prieš penketą metų nuo LŠDPS atsiskyrusią LŠPS nelabai vilioja – sąjunga skelbiasi turinti apie 9 tūkst. narių, priklauso tarptautinėms švietimo profesinių sąjungų organizacijoms, aktyviai veikia Lietuvos trišalėse tarybose. Gal todėl ir didelio noro keisti jau daug kam žinomą vardą bei formuoti naują vadovybę LŠPS neparodė. Tačiau ir atėjusiųjų neatstūmė – tiesiai ar užuominomis, bet pasiūlė jiems tiesiog įsilieti į LŠPS gretas.

Jokių rezultatų šis apsikeitimas pasiūlymais kol kas nedavė. Abiejų organizacijų vadovų sutarta darbo grupė jungimosi ar įsijungimo reikalams aptarti dar net nesudaryta.

Vienytojų daugėja

Pati šviežiausia švietimo darbuotojams atstovaujanti profesinė sąjunga – prieš dvi savaites (01 24) Telšiuose įsteigta, nacionalinį statusą turinti organizacija – Lietuvos švietimo įstaigų profesinė sąjunga (LŠIPS). Ją sudaro buvęs LŠDPS Žemaitijos regiono susivienijimas ir Kauno miesto švietimo darbuotojų profesinė sąjunga.

Naujos organizacijos vadovo Eugeniaus Jesino duomenimis, šiuo metu LŠIPS yra 5601 narys.

Steigiamojo LŠIPS suvažiavimo rezoliucija teigia, kad naujoji sąjunga yra atvira socialiniam dialogui su kitų švietimo profesinių sąjungų atstovais ir sieks konsoliduoti visus švietimo sistemos darbuotojus konstruktyviai veiklai. „Pagrindinis mūsų organizacijos tikslas – suvienyti visas švietimo profesines sąjungas, pripažįstančias bendradarbiavimo skaidrumą, sąžiningumą bei solidarumą. Bendromis pastangomis privalome pasiekti, kad būtų tinkamai ginami ir atstovaujami švietimo sistemos darbuotojų lūkesčiai bei teisėti interesai“, – teigia LŠIPS.

Kas ir ką pražiopsojo?

Ar naudinga mokytojui nacionalinį statusą turinčių profesinių sąjungų konkurencija?

Pasak Pagėgių savivaldybės Natkiškių Zosės Petraitienės pagrindinės mokyklos profesinės organizacijos pirmininko Žydrūno Mickeliūno, profesinių sąjungų generolams eilinių kareivių nuomonė ir intere-

sai mažai rūpi. Ž.Mickeliūno teigimu, apie tai, kad jo vadovaujama mokyklos profesinė organizacija ir Pagėgių susivienijimas „jau kaip ir ne LŠDPS sudėtyje“, jis sužinojo tik iš spaudos.

„Kad tave kur! Ir kada gi mes sugebėjome pražiopsoti Pagėgių susivienijimo konferenciją šiuo klausimu? O gal jos ir nebuvo, nes niekas ir nerengė? O kituose susivienijimuose ar buvo? Ar diskutavo profesinių organizacijų nariai, ar tik pirmininkai nusprendė be jų?“ – ironizuodamas klausia pedagogas. Anot jo, profesinės sąjungos generolams paprasti sąjungos kareiviai rūpi turbūt tik „kaip skaičiai, kaip statistika, kuria prisidengiant priimami sprendimai“. „Gal klystu, gal perduo, bet dėstau tai, ką matau savo kieme ir galvoju pats, – teigia Ž.Mickeliūnas. – Tačiau didžiausia nelaimė yra ne generolai, nevertinantys savo kareivių, o kareiviai, nebetikintys savo generolais. Bailumas, gobšumas ir pasipūtumas žudo mūsų bendrą reikalą. Taigi, kare kaip kare: įsakymai vykdomi, bet nesvarstomi.“

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

NAUJIENOS

Duris atvėrė modernus VU bibliotekos centras



Trečiadienį (02 06) oficialiai atidaryta nauja Vilniaus universiteto (VU) biblioteka – Nacionalinis atviros prieigos mokslinės komunikacijos ir informacijos centras (MKIC). Jis dirbs visą parą ir be poilsio dienų.

Tai vienintelė biblioteka Lietuvoje, kurioje sumontuota moderni leidinių transportavimo sistema, įrengtos naujausios apsaugos sistemos, gaisro gesinimo rūkų sistema. Biblioteka aprūpinta naujausiomis informacinėmis technologijomis, įrengtos darbo ir poilsio vietos ne tik centre dirbsiantiems mokslininkams, studentams, bet ir jaunoms šeimoms su vaikais.

Moderni biblioteka pastatyta pasinaudojant ES struktūrinių fondų lėšomis, iš viso statyba kainavo apie 100 mln. litų. Centre bus apie 2 mln. spaudinių ir beveik 700 darbo vietų lankytojams.

Atidaryme dalyvavusi Prezidentė D.Grybauskaitė pasidžiaugė, kad „pagaliau Vilniaus universiteto žinių lobynai atsivers ne tik akademinei bendruomenei, bet ir kiekvienam mūsų šalies piliečiui“.

„Dialogo“ inf.

EGZAMINAI

Patvirtinti VBE kriterinio vertinimo nuostatai

Valstybinių brandos egzaminų (VBE) kriterinio vertinimo nuostatai www.egzaminai.lt/naujienos/344/ reglamentuoja mokinių vidurinio ugdymo programos dalykų valstybinių brandos egzaminų kriterinio vertinimo pasiekimų lygius, kriterinių ribų tarp pasiekimų lygių skaitinių reikšmių nustatymą ir VBE įvertinimų balais apskaičiavimą.

Kriterinis vertinimas suprantamas kaip kandidatų valstybinių brandos egzaminų metu gautų įvertinimų priskyrimas iš anksto nustatytiems VBE pasiekimų lygiams naudojant apibrėžtus vertinimo kriterijus. Šis priskyrimas atliekamas nustatant kriterines ribas, atskiriančias kokybiškai skir-

tingus kandidatų pasiekimų lygius. Kriterinė riba suprantama kaip taškas kandidatų surinktų valstybinių brandos egzaminų užduoties taškų procentinių dalių skalėje, atskiriantis vieną nuo kito du gretimus kandidatų pasiekimų lygius.

Kandidatams, išlaikiusiems dalyko VBE, pagal gautus rezultatus yra nustatomas vienas iš šių valstybinių brandos egzaminų pasiekimų lygių: patenkinamas pasiekimų lygis, pagrindinis pasiekimų lygis arba aukštesnysis pasiekimų lygis. Patenkinamas kandidatų valstybinio brandos egzaminų darbų įvertinimas – 16–100 balų.

NEC inf.

Dėl gripo nedirba daugiau nei 233 mokyklos

Vakar (02 06) Lietuvoje dėl gripo epidemijos nedirbo daugiau nei 233 mokyklos (iš maždaug 1200), – informuoja Švietimo ir mokslo ministerija. Gripo epidemija jau paskelbta 38-iose iš 60-ies Lietuvos savivaldybių, tarp jų – ir Vilniaus. Labiausiai įsisirgo Kretingos ir Radviliškio rajonai, Alytus ir Panevėžys.

Radviliškio rajone ugdymo procesas nevyksta 21-oje mokykloje, Panevėžyje veikia tik dvi bendrojo ugdymo įstaigos. Padėtis nuolat kinta ir yra stebima visuomenės sveikatos specialistų.

Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras epidemijos metu gyventojams primena: saugotis peršalimo, dažnai plauti rankas, gerai vėdinti ir drėgnu būdu valyti patalpas, ypač tuomet, jei jose gyvena, dirba ar lankosi daug žmonių, vengti masinio susibūrimo vietų, nesant būtinybei, nesinaudoti viešuoju transportu, susirgus artimajam, esant galimybei, jį izoliuoti.

ŠMM informuoja, kad gripo epidemijos laikotarpiu nevykusios pamokos, praleistos dienos įskaičiuojamos į mokymosi dienų skaičių. Jeigu pamokos dėl gripo epidemijos laikinai nevedamos, mokiniams praleistų pamokų pateisinančio dokumento nereikia. Pasibaigus gripo epidemijos laikotarpiui mokykla, vadovaudamasi Bendraisiais ugdymo planais, gali intensyvuoti dalykų mokymą, priimti sprendimus dėl dalykų programoms įgyvendinti skiriamo valandų skaičiaus didinimo ar mažinimo, bet ne daugiau kaip 10 proc.

Mokykloje nevykstant pamokoms, mokytojai gali konsultuoti mokinius namuose išnaudodami elektroninio dienyno, kitų IT priemonių galimybes, tačiau turi būti atsižvelgta į konkrečią situaciją, mokinių sveikatos būklę ir neskiriama mokiniams naujų temų, veiklų. Atlikti užduotis gali būti rekomenduojama tik sveikiems mokiniams.

Sprendimą pamokas mokyklose nutraukti dėl gripo gali priimti savivaldybės administracijos direktorius arba ir pati mokykla. Informaciją apie sergamumo lygį teritorijose teikia visuomenės sveikatos centrai.

„Dialogo“ inf.



XXI amžiaus Lietuva: aksominis vaikystės genocidas (II)



Prof. habil. dr. **Gediminas MERKYS**

Skirti dėmesį istorijai kviečiu neatsitiktinai (*straipsnio pradžia žr. „Dialoge“ Nr. 5*). Būtent istorijos žinojime slėpi dabartinių švietimo problemų sprendimo raktas. Lietuvoje skubiai ir radikalai turi keistis požiūris į švietimą, į vaikystę ir mokyklą, į motinystę ir šeimą. Turi keistis valstybės politika minėtų dalykų atžvilgiu. Lietuvos valstybė, visuomenė privalo atsigręžti veidu į vaiką ir vaikystę.

Paklauskite: o kas jau taip blogo Lietuvoje su ta vaikyste vyksta? Ar iš tiesų taip jau blogai?

Esu įsitikinęs – labai blogai. Vyksta aksominis vaikystės genocidas. Ir tas kraštutinis neigiamas vertinimas yra ne valdžią iš principo privalančio kritikuoti intelektualo poza, ne emocija, o ekspertinė nuomonė, paremta giliu faktinių aplinkybių – istorinių ir dabartinių – žinojimu.

Modernaus vaikystės mokslo deficitas

Lietuvoje nėra šiuolaikinio vaikystės mokslo. Mūsų varganos situacijos su Vakarais, kur *Childhood Studies* dabar patiria savotišką „pedologijos renesansą“, aš nė nelyginu. Pasilyginkime su Rusija. Ten išliko buvusios SSRS pedagogikos mokslų akademijos tyrimų institutų tinklas. Kalbu ne apie institutus, kur žmonės gauna pedagogo diplomą, bet apie mokslinių tyrimų institutus, kurie užsiima vien tyrimais. Vaikų ir paauglių fiziologijos institutas, atskiras (!) Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo institutas, Ugdymo turinio ir metodų, Bendrųjų auklėjimo problemų, Švietimo teorijos ir istorijos, Ugdymo psichologijos, Meninio ugdymo ir kiti institutai. Meninio ugdymo instituto viename aukšte dailininkai galvoja, kaip vaikus pagal grožio dėsnius ugdyti, kitame aukšte tą patį daro muzikai. Dar kituose aukštuose, ką gero vaikams padaryti, galvoja literatai ir choreografai. Metų metais, dešimtmečiais galvoja ir vien už tai algą bei dotacijas gauna.

Ar reikia labai stebėtis, kad visų meninio profilio tarptautinių konkursų laurus nuo popsinės Eurovizijos iki klasikinių Čaikovskio konkursų paprastai nusiskina rusai, slavai? Ir gamtamokslinėse olimpiadose laurus stebėtinai dažnai jie pelno.

Lietuva atitinka maždaug vieną mažytę Rusijos Federacijos sritį, pvz., Pskovo. Mums

nepasisektų išlaikyti tiek institutų. Išlaikykime tada bent vieną institutą sostinėje. Vientelis Pedagogikos mokslinių tyrimų institutas, – kuriame, beje, dirbo mūsų pedagogikos guru M.Lukšienė, – buvo uždarytas.

Neišlaikome vieno (!) instituto – išlaikykime bent specializuotas vaikystės, dalykų didaktikos katedras. Jei nėra specializuotos universitetinės katedros, vadinasi:

a) nėra institucinio įsipareigojimo dešimtmečiais nuosekliai tyrinėti specializuotą klausimą, pvz., vaikystę (gimtosios kalbos mokymąsi vaikystėje, sportinę veiklą vaikystėje ir pan.);

b) prarandamos, nebekaupiamos šaliai reikalingos specializuotos ekspertinės žinios, prarandami aukščiausio lygio ekspertai.

Žinoma, pasidairę tarp edukologų, psichologų, pediatrių, humanitarų vieną kitą iškilų tyrėją ar ekspertą tikrai rastume. Ir vieną kitą aktyvų tyrimų padalinį. Bet aš kalbu apie specializuotą institucinę mokslo tyrimų padalinių ir mokslinių žurnalų struktūrą, apie optimalų mokslo institucijų tinklą. Apie vaikystės amžiaus tarpsnį Lietuvoje nėra nė vieno recenzuojamo psichopedagoginio, kultūros-antropologijos ar medicinos mokslo žurnalo. Per kelis nepriklausomybės dešimtmečius berods niekas iš tos srities negavo Nacionalinės mokslo premijos. Ir labai iškilios monografijos tuo klausimu kažkaip neprisimenu: priminkite, jei tokią žinote, – labai padėkosime.

Dalykų didaktikų diskriminacija

Lietuvoje apnaikintas, apgriautas ir dalykų didaktikų mokslas. Iš kur rasti geriems vadovėliams, efektyviai pamokai, patikrintiems ugdymo planams, aukštiems reitingams, jei pedagoginis eksperimentavimas, gerosios patirties mokslinio apibendrinimo darbas šalyje kryptingai nevystomas, nėra atitinkamų specializuotų tyrimų centrų, specialistų ir ekspertų tinklai neveikia. Metodiniai mokytojų būreliai liko vienintele vieta, kur dar vyksta šioji tokia didaktinė refleksija.

Dabartiniai Lietuvos rezultatai tarptautinėse IEA (Tarptautinė švietimo pasie-

kimų vertinimo asociacija – *red. pastaba*) studijose yra mažas stebuklas, kuris nesitęs amžinai. Gera mokykla ir gera pamoka šiandien laikosi ant tų mokytojų, kuriems maždaug 35–50 m. Jie dar gavo labai gerą, konservatyvų, klasikinį išsilavinimą.

Vakaruose, žinių visuomenėje, besimo-kančioje visuomenėje, nuolat daugėja universitetinių edukacinių mokslų katedrų. Augant bendram tokių katedrų skaičiui, mažėja santykinis bendro teorinio profilio edukacinių katedrų dydis, tačiau didėja naušimtis specializuotų edukacinių katedrų: gamtamokslinio, meninio, sveikos gyvensenos ugdymo, vaikystės, medijų pedagogikos ir pan. Didėja, plečiasi būtent dalykų didaktikų sektorius.

Taip yra moderniuose Vakaruose, bet ne Lietuvoje. Per du dešimtmečius nuo nepriklausomybės paskelbimo Lietuvoje išsiplėtė ir išbujojo visi socialiniai mokslai: vadyba, ekonomika, politologija, teisė, viešasis administravimas, socialinis darbas. Deja, ugdymo mokslo katedros ir padaliniai Lietuvos universitetuose buvo naikinami. Padaliniai arba sunyko visai, arba buvo stambinami, jungiant kelis specializuotus padalinius į vieną ir taip visiškai sunaikinant jų specializuotas tapatybes. Anksčiau buvę vaikystės studijų ir mokytojų rengimo tyrimų padaliniai persikvalifikavo į labiau konjunktūrines specializacijas bei specialybes – švietimo vadybą, socialinį darbą ir pan. Ne savo noru. Juos privertė tai padaryti neoliberalistinis menedžerizmas, vulgari universitetų komercializacija. Nėra studentų, nėra studijų programos, vadinasi, nereikia mums ir katedros. Didžiulė klaida buvo užmiršti, kad katedros funkcija – ne tik specialistus rengti, bet ir atlikti specializuotus tyrimus, taip pat kaupti bei skleisti aukščiausio lygio ekspertines žinias, šviesti visuomenę, konsultuoti valdžią.

Visų švietimo ir dar aukštesnių valdžių užkulisiuose, visokių ekspertinių grupių sambūriuose ore nuolat tvyrodamo ir tebe tvyro kilnus siekis. Jo esmė – kažkaip uždaryti, sumažinti, susiaurinti tuos pedagogus ir edukologus, Pedagoginį universitetą uždaryti arba prie ko nors prijungti, nubrauk-

ti finansavimą, sumažinti doktorantūrą, neduoti premijų, nefinansuoti žurnalų ir t. t. Imkit, vaikai, pagaliuką ir užmuškite tą... blogiuką edukologą.

Jei universitetinės edukologijos mokslo lygis Lietuvoje mūsų netenkina – reikėjo kaip tik papildomai investuoti į šią sritį, stiprinti ją specialiomis intervencinėmis programomis, o ne patyliukais smaugti. Šitos dvasinės savikastracijos, kuri Lietuvoje įvyko ir tebevyksta su vaikystės mokslu ir dalykų didaktikomis, niekaip nesuprantu.

Ikimokyklinio ugdymo prieinamumo krizė

1996 m., būdamas jaunas Šiaulių pedagoginio instituto (dabar – Šiaulių universitetas) docentas, aš intensyviai ieškojau vietos darželyje savo trejų metų dukrai. Tuometinė (ir dabartinė) Švietimo skyriaus vedėja pasakė: „Vietų nėra, ilga eilė.“

Geriausio Šiaulių darželio vedėja antraeilėse pareigose dirbo kartu su manimi ŠPI Pedagogikos katedroje. Pasinaudodamas išbandytu brežneviniu metodu – blatu – savo dukrelę į tą darželį stebuklingai įtaisiau. Dabar dukrai 19 metų.

Pasibarstau galvą pelenais, kad tada apėjau bendrą eilę. Pamedituosiu artimiausią rugsėjį dėl to Šiluvos atleidų metu.

Šiuo metu auginu pusantų metų amžiaus dukrelę. Nuėjome 2013 m. Kaune į artimiausią darželį užrašyti vaiko į eilę. Atsakymą gavome stulbinantį: „Kasmet primame po penkiasdešimt vaikų, šiuo metu turime 700 prašymų, eilė...“ Eilė dukrai darželyje ateis po 14 metų...

Jūs man atsakykite, kas atsitiko su mūsų valstybe, jos viešuoju administravimu, kad per keliolika metų ikimokyklinio ugdymo situacija šitaip nusirito žemyn. Šiuo požiūriu Lietuvos statistika ES fone atrodo labai prastai. Itin katastrofiška situacija kaimuose ir miesteliuose. Jei vaikų įtraukimas į priešmokyklinę grupę dar yra pusėtinai, tai situacija su lopšeliais, kuriuos vaikai masiškai turėtų lankyti nuo 2–3 metų amžiaus, yra apgailėtina.

Nukelta į 12 p. ▶

Kada vaikų nėra, o namų ūkiai geografiškai išsibarstę, vienintelis išsigelbėjimas – nedideli mobilūs susikoooperavusių šeimų, gatvių ir bendruomenių darželiai.



Gyvenimas – labai įdomus eksperimentas

Geras idėjas verta ne tik palaikyti, bet ir perimti. „Dialogas“ nusižiūrėjo puikią *Bernardinai.lt* idėją: gimnazistai sugalvoja klausimus, redakcija juos užduoda įvairių profesijų žmonėms, šie atsako.

„Dialogui“ patalkino Utenos Adolfo Šapokos gimnazijos moksleiviai (mokytojas Stepas Eitminavičius).

Šį kartą į gimnazistų klausimus atsako jauna poetė Ilzė BUTKUTĖ.

Kada supratote, kas yra gyvenimas? O kas yra gyvenimas?

Manau, kad tiek gyvenimas, tiek ir suvokimas, kas jis toks, – nuolatinis, niekada nesiliaujantis procesas. Man asmeniškai dabar gyvenimas atrodo didžiulė dovana ir labai įdomus eksperimentas. Ir atrodo, kad su kiekvienais metais man gyvenimas teikia vis daugiau ir daugiau džiaugsmo. Jei būčiau žinojusi, kad išmoksiu taip mėgautis gyvenimu, galbūt nebūčiau turėjusi tokios niūrios paauglystės. Bet jei nebūčiau turėjusi niūrios paauglystės, gal dabar nemokėčiau džiaugtis gyvenimu?

Koks žmogus Jums labiausiai padėjo, kai buvote 17–18 metų?

Tai buvo gan sudėtingas periodas mano gyvenime. 15–16 gyvenimo metais man labiausiai padėjo psichologė, pas kurią lankiausi dėl depresyvių nuotaikų. Vėlesniais paauglystės metais man padėjo skaitymas. Ir rašymas. Mano mokyklos laikų draugė net sako, kad aš tam tikra prasme pradėjusi rašyti iš naujo susikūriau save.

Kokių savo svajonių neįgyvendinote? Kodėl?

Geras klausimas. Kai pagalvoju, manau, kad įgyvendinau daugiau svajonių, nei jų drįsau kada nors turėti. Kad ir koks savikritiškas žmogus būčiau, negaliu varyti Dievo į medį: parašiau vieną sėkmingą knygą, nusipirkau motociklą, išskridau į Pietų Ameriką, tada su didele aistra parašiau antrą knygą. Dirbu įdomų ir nepabostantį darbą reklamos agentūroje. Mano asmeninis gyvenimas taip pat klostosi labai džiaugsmingai. Maža to, gyvename su dviem katėmis – vien jau tai yra neapsa-

komos kasdienės linksmybės. Ir man dar nėra nė trisdešimtys. Tad gali būti, kad svajonių įgyvendinsiu ir daugiau. Kokių? Svajoju vieną dieną turėti kūrybinę studiją vaikams su negalia, galbūt kada nors – ir nuosavą barą. Tačiau šioms svajonėms įgyvendinti reikia gerokai daugiau kompetencijos, patirties ir laiko, nei jų turiu dabar. Joms vieną dieną tiesiog išauš tinkama diena. Arba ne.

Ar verta gyvenime rizikuoti, ar geriau plaukti pasroviui ir taip išvengti nesėkmių? Kodėl?

„Verta, neverta“ – labai slidūs žodžiai. Kelčiau klausimą kitaip: ar norite paprasčiau, saugaus, nuspėjamo gyvenimo? Tada plaukite pasroviui ir venkite nesėkmių. O gal netyčia norite įdomaus, gaivališko, jus pačius „vežančio“ gyvenimo? Kaip manot, ar išeis tokį susikurti nerizikuojant?

Neseniai man pačiai buvo iškilę panašių klausimų (konkrečiai – dėl antrosios knygos: svarsčiau, ar leisti ją savo vardu, ar susikurti pseudonimą, nes man ji atrodė kiek per drąsi leisti tikruoju vardu). Ir tada netikėtai vienoje knygoje perskaičiau frazę: „Jei nori, kad nutiktų kažkas nekasdieniško, privalai padaryti kažką nekasdieniško.“

Tad sprendžiate jūs. Paklausę savęs, ko norite, rasite atsakymą. Man asmeniškai rizikuoti patinka. Žinoma, tai daryti reikia su protu.

Vienas sėkmingiausių mano gyvenimo *surizikavimų* buvo pirmoje gimnazinėje klasėje, Mykolo Biržiškos gimnazijoje. Tąsyk literatūros mokytojai drebančiomis rankomis atnešiau eilėraščių sąsiuvinį. Ji įtarė, kad kažką rašau, ir vis spaudė pa-



Nuotr. iš asmeninio I. Butkutės archyvo

Ilzė Butkutė (g. 1984) – poetė, kūrybinė darbuotoja reklamos agentūroje. Jos poezijos knyga „Karavanų lopšinės“ buvo apdovanota Zigmo Gėlės premija už geriausią debiutą, netrukus pasirodys antroji jos knyga „Atleisk savo šefą“, skirta bjaurių darbdavių engiamiems darbuotojams.

rodyti. Kiek man tai kainavo, nemoku pasakyti. Atrodė labai baisu parodyti kitiems tai, ką darau. Ir vis tik... jei ne literatūros mokytoja Nijolė Toleikytė, aš turbūt niekad nebūčiau „įsivažiavusi“ rašyti. Galbūt nebūčiau parašiusi pirmosios knygos. Galbūt nebūčiau dalyvavusi literatūros festivaluose visoje Lietuvoje ir Sankt Peterburge, gal manęs šiomet nebūtų pakvietę į festivalus Latvijoje ir Airijoje, gal nebūčiau gavusi valstybės stipendijos kitai poezijos knygai ir mano eilėraščių turbūt nebūtų išvertę į šešias užsienio kalbas. Tai dabar atsakykit man, ar vertėjo tąsyk rizikuoti?

Jei rašytumėte žmogaus garbės kodeksą, kurie reikalavimai būtų esminiai?

„Nedaryk kitam to, ko pats nenorėtum“, – jei labai glaustai. Aš tikiu, kad Vísatoje egzistuoja už mus didesnės jėgos ir visa, ko linki pasauliui, grįžta tau pačiam. Tiesa, man kartais sunku linkėti gerų dalykų mane erzinantiesiems žmonėms – esu siaubinga karštakošė, o supykusi pasidariau tikrų tikriausia žiežula, spjaudausi ugnimi ir leidžiu dūmus iš ausų.

Ir vis tik stengiuosi sąmoningai linkėti

ramybės ir džiaugsmo bjauriausioms personoms savo gyvenime. Tai veikia kaip savotiška magija. Galiausiai tie nemalonūs žmonės vienaip ar kitaip dingsta. Netikit? Pabandykit!

Jeigu reikėtų pasirinkti tik tris knygas, kokios jos būtų?

Žiūrint, kam jas reiktų rinktis. Jei jas reiktų imti ilgomis atostogoms tuščioje Viduržemio jūros pakrantėje, pasiimčiau tris tuščius sąsiuvinius ir pieščiau komiksus knygai „Kacių pamotės istorijos“. Jei reiktų kažkur pasilypėti ir kažką pasiekti, rinkčiausi tris storiausias enciklopedijas. O jei reiktų rinktis tris knygas, kurias norėčiau perskaityti iki pavasario, tai būtų Remarko „Triumfo arka“, Borgeso „Pramanytų būtybių knyga“ ir Hemingvėjaus „Senis ir jūra“ – beje, visos šios knygos, skaitomos paeiliui, ir guli ant mano palangės miegamajame.

Organizuojamas Atviras pažangos forumas „Švietimo lyderystė“

Vasario 28 d.–kovo 1 d. Vilniuje vyks Atviras pažangos forumas „Švietimo lyderystė“. Jo tikslas – suburti švietimo bendruomenę diskusijai aktualiausiais Lietuvos švietimo klausimais. Forumą organizuoja projekto „Lyderių laikas 2“ iniciatoriai, vykdytojai ir partneriai.

Pasak organizatorių, forumo formatas pasirinktas neatsitiktinai – norima, kad šio susibūrimo dalyviai patys aktyviai įsitrauktų į diskusijas, patys teiktų temas, kuriomis norėtų kalbėti su bendraminčiais, o ne tik išklaustų skaitomus lektorių pranešimus.

„Dvi dienas generuosime naujas idėjas ir mokysimės visi kartu, ieškosime geriausių sprendimų švietimo politikos formavimo klausimais, dalinsimės sėkmingomis lyderystės praktikomis ir Lietuvoje, ir užsienyje, ieškosime geriausio kelio, kaip sukurti palankias sąlygas švietimo lyderystei plėtoti“, – apie būsimą renginį sako Ričardas Ališauskas, Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) Strateginių programų biuro vadovas.

Vykstant paruošiamiesiems renginio darbams, norimos diskutuoti temos buvo plačiai aptariamos su savival-

dybių administracijų švietimo vedėjais, švietimo darbuotojais, pasiūlymų teikė projekte dalyvaujančių savivaldybių ir mokyklų atstovai, Iniciatyvių mokyklų klubo nariai. Temas forumui taip pat siūlė projekto „Lyderių laikas 2“ programos „Švietimo lyderystės“ magistrantai, konsultantai, projekto savivaldybių kūrybinės komandos, kitų su švietimu susijusių projektų dalyviai ir vykdytojai.

Atsižvelgiant į švietimo bendruomenės keliamas problemas, forume numatomi seminarai ir diskusijos šiomis temomis:

1. Lyderystės samprata: koks yra lyderio identitetas, kokios yra lyderystės apraiškos organizacijoje?
2. Lyderių mokymasis: kaip stiprinti mokytojo lyderystę ir kurti palankias lyderystei sąlygas mokykloje?
3. Mokinių mokymasis: kaip uždegti mokymuisi kiekvieną mokinį?
4. Mokyklos savarankiškumas: kokie žingsniai veda į savarankiškesnę mokyklą?
5. Pagalba mokyklai: kas ir kaip galėtų konsultuoti mokyklas?

6. Nacionaliniai švietimo tikslai: ar žinome, kur einame?

Forumas susidės iš dviejų dalių: pirmoji diena skirta mokymuisi, kiekviena tema vyks seminarai; antroji diena skirta diskusijoms.

Forumui organizuoti sudarytas tarptautinis organizacinis komitetas, į kurį įeina projekto konsultantai iš Didžiosios Britanijos ir Lietuvos: prof. L.Stoll, prof. S.Blandford, dr. C.Jackson, S.Grudienė, dr. A.Juozaitis, E.Pranckūnienė, projekto vadovė R.Šnipienė, projekto iniciatoriai R.Ališauskas, R.Dukynaitė ir kiti.

Forumo organizatoriai tikisi, jog šis renginys taps tradiciniu bei svarbiausiu švietimo bendruomenės metiniu renginiu.

Į forumą bus kviečiami švietimo lyderiai iš savivaldybių, mokyklų, įvairių asociacijų bei nevyriausybiinių organizacijų, ŠMM bei pavaldžių įstaigų, prezidentūros, Seimo atstovai, universitetų dėstytojai, mokiniai bei studentai.

Registracija į Nacionalinį švietimo lyderystės forumą dar nepaskelbta. Naujausios informacijos ieškokite www.lyderiulaikas.smm.lt.

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Kokia dabar periodinio sveikatos patikrinimo kaina?



Sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. 301 (2000 05 31) patvirtintos ir profilaktinių sveikatos tikrinimų kainos. Minėto įsakymo 18 priedo 6 punktas nurodo, kad darbuotojams, kuriems leidžiama dirbti tik iš anksto pasitikrinus ir vėliau periodiškai besitikrinantiems, ar neserga užkrečiamosiomis ligomis, periodinio sveikatos tikrinimo kaina – 5 Lt.

Ar teisingai suprantu, kad šiuo metu bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams už periodinį sveikatos patikrinimą reikėtų mokėti 5 Lt?



Vadovaujantis sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-547 (2011 05 27) pakeisto įsakymo Nr. 301 (2000 05 31) 18 priedu, profilaktinių sveikatos tikrinimų, už kuriuos moka pats darbuotojas, darbdavys ar kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, kaina yra 11,76 Lt (įsidarbinant) ir 8,4 Lt (dirbant).

Ar būtina teikti direktoriui informaciją apie priklausymą profesinei sąjungai?



Mokyklos vadovas pareikalavo, kad darbuotojai raštiškai pateiktų informaciją apie priklausymą profesinėms sąjungoms. Ar toks reikalavimas yra teisėtas?



Valstybinė asmens duomenų apsaugos inspekcija yra pareiškusi, kad ypatingus asmens duomenis (duomenys, susiję su fizinio asmens rasine ar etnine kilmė, politiniais, religiniais, filosofiniais ar kitais įsitikinimais, naryste profesinėse sąjungose, sveikata, lytiniu gyvenimu, taip pat informacija apie asmens teistumą) tvarkyti draudžiama, išskyrus atvejus, kai:

- 1) duomenų subjektas duoda sutikimą;
 - 2) toks tvarkymas yra būtinas darbo ar valstybės tarnybos tikslu duomenų valdytojo teisėms ir prievolėms darbo teisės srityje įgyvendinti įstatymų nustatytais atvejais;
 - 3) reikia apsaugoti duomenų subjekto arba kito asmens esminius interesus, kai duomenų subjektas nepajėgia duoti sutikimo dėl fizinės negalios arba yra neveiksnus;
 - 4) asmens duomenis tvarko savo veikloje fondas, asociacija ar kita ne pelno organizacija politiniais, filosofiniais, religiniais ar su profesinėmis sąjungomis susijusiais tikslais, jei tvarkomi asmens duomenys yra susiję tik su šios organizacijos nariais arba su asmenimis, kurie nuolat kitaip dalyvauja jos veikloje dėl šios organizacijos siekiamų tikslų. Šie asmens duomenys negali būti teikiami trečiajam asmeniui be duomenų subjekto sutikimo;
 - 5) duomenų subjektas asmens duomenis paskelbė viešai;
 - 6) įstatymų nustatytais atvejais būtina užkirsti kelią nusikalstamoms ar kitoms neteisėtoms veikoms arba būtina jas tirti;
 - 7) jie yra reikalingi bylai nagrinėti teisme.
- Todėl galima daryti išvadą, kad nesant ypatingų aplinkybių informacijos apie priklausymą profesinei organizacijai darbuotojas darbdaviui teikti neprivalo.

Ar gali mokytojas ir mokykla sudaryti autorinę darbo sutartį?



Ar mokytojas, dirbantis mokykloje pagal neterminuotą darbo sutartį, gali su tos pačios mokyklos vadovu sudaryti ir autorinę darbo sutartį? Kitaip tariant, kokios profesijos atstovams, dirbantiems pagal darbo sutartis, nėra leidžiama su ta pačia darbovieta sudaryti autorinės sutarties?



Bendrajai prasme apribojimo sudaryti autorinę sutartį su įmone, kurioje yra dirbama darbo sutarties pagrindu, nėra. Svarbu tik, kad darbas, atliekamas autorinės sutarties pagrindu, nebūtų įrašytas to mokytojo darbo sutartyje ar mokykloje galiojančiose pareiginėse instrukcijose, nes dėl tokio darbo sudaryta autorinė sutartis būtų galimai neteisėta.

Kokios perspektyvos išlikti darbe?



Pavadoju vaiko auginimo atostogose esančią mokytoją. Mano darbo sutartis galioja iki ji grįš į darbą. Girdėjau, kad atostogų metu mokytoja rado kitą darbą ir į ankstesnįjį nebegrįš. Ar aš turėsiu teisę likti darbe, jei ji nebegrįš į mokyklą?



Vadovaujantis Darbo kodekso (DK) 111 str. 2 dalimi, terminuota darbo sutartis tampa neterminuota, kai darbo santykių buvimo laikotarpiu išnyksta aplinkybės, dėl kurių buvo apibrėžtas sutarties terminas (darbuotojas po atostogų negrįžta į darbą ir kt.). Kitaip tariant, jei mokytoja, kurią Jūs pavadojate, nuspręs negrįžti į darbą, likti jos darbo vietoje Jūs turėsite visas teises.

Parengė Vytautas STRAZDAS

POŽIŪRIS

Toje mokykloje



■ Klaipėdos Kristijono Donelaičio vidurinės mokyklos antros klasės anglų kalbos mokymo du jungtiniai pogrupiai 1968 metais: šio rašinio autorė pasislėpusi už mokytojos peties.

► Atkelta iš 1 p.

Ne tik anglų kalba svarbu toje mokykloje – lietuvių kalbos ir literatūros moko kelių poezijos knygų autorius, Rašytojų sąjungos narys: ne šiaip sau moko – kalbos ir literatūros pamatinius klotus atskleidžia...

Biologijos mokymui skiriamas ypatingas dėmesys – visi mokiniai net vasarai gaudami privalomas užduotis herbarams paruošti pagal visas taisykles ir praktiniai užsiėmimai mokyklos sode privalomi: kaip mokinių praktiškai nebandęs išauginti net menko augalėlio gali būti jam skirtos žemės šeiminkui? Mokykloje – gamtinės aplinkos muziejus, egzotiniai augalai ir net specialioje patalpoje apgyvendinta jūrėivių padovanota beždžionėlė – „Gyvasis kampelis“... Ir visa tai – mokykloje...

Prie mokyklos – baseinas. Jame vyksta ir fizinio lavinimo pamokos, ir treniruotės, – reikia vaikams išmokyti plaukti. O dainavimas mokyklos chore – privalomas (jei tik meška ant ausies nėra labai stipriai užlipusi). Dailės moko dailininkas – tikras, kuriantis menininkas, kuris gali ir moka paaiškinti ir parodyti, kaip dailės kūrinys atsiranda.

Kur yra ta mokykla, kaip į ją patekti? Deja, nepateksite – jau nepateksite. Mokykla, apie kurią čia kalbu, 1968–1976 metais buvo Klaipėdoje – dabar Vy-

tauto Didžiojo gimnazija, tada – Kristijono Donelaičio vidurinė mokykla.

Gal ir gražiau skamba „gimnazija“, bet tik skamba... Toje vidurinėje mokykloje mokiausi šešerius metus ir to pakako, kad anglų kalbos mokytoja tapčiau baigus istorijos mokslus beveik be papildomo pasiruošimo. Žinoma, buvo toje mokykloje ir privaloma uniforma, ir pionierių bei komjaunuolių organizacijos, ir visi kiti privalomi politiniai-ideologiniai rekvizitai – jų negalima buvo išvengti ar rinktis, tačiau tai tebuvo savaime suprantamas to laikmečio gyvenimo fonas, ne daugiau.

Taip, nuo tos mokyklos mes gana toli nuėjome, – tik ar ta kryptimi? Ar kartais nesame mes panašūs į tuos papuolusius ar indėnus, iš kurių apsukrūs europiečiai už stiklinius karoliukus supirkdavo žemes ir auksą? Ar pakenkama esame kritiški priimdami visokias vadinamąsias naujoves? Ar pasiaiškiname bent, ar mus įvairiais būdais pasiekiančios švietimo inovacijos nėra visai bankrutavusios?

Kad ir kaip ten būtų, neužmirškime, ką patys buvome pasiekę. O gal tai jau – ne pasiekimai?

Beje, vargu, ar apie šią mokyklą prisiminiau viską, ką verta paminėti, – gal kas mane patikslins ar papildys?

Dalia VENCKUVIENĖ,
Kupiškio Povilo Matulionio
progimnazijos mokytoja

Šalkauskiečių darbas įvertintas puikiai



Šiaulių dailės galerijoje atidaryta ŠU audiovizualinio meno IV kurso studentų ir šalies mokyklų mokinių medijų meno paroda „Tėvynė“. Šiaulių Stasio Šalkauskio gimnazijos komandos (ją sudarė buvusi šalkauskietė, dabar ŠU studentė **Justina Dovydaitytė**, abiturientas **Evaldas Kazlauskas**, trečiokė **Greta Domeikaitė** ir dailės mokytoja **Jolita Šlivinskienė**) darbas „Kas yra Tėvynė?“ atidaryme kompetentingos komisijos pripažintas vienu iš geriausių, – praneša Irena Kiltanavičienė.

Reikšmingumas

Kolegei kukliai pasigyriau, kad turiu nuotrauką, kurioje stoviu prie pat pačios Prezidentės!

– O ar Prezidentė turi tą nuotrauką? – paklausė kolegė.

Kęstutis MILIAUSKAS

Kuo laimingesni – tuo darbingesni

Esame įsitikinę, jog gerai dirbdami būsim laimingi. „Nieko panašaus, – sako psichologas Shawnas ACHORAS. – Iš tiesų viskas yra atvirkščiai – gerai dirbti galime tik būdami laimingi.“

Kiek laimė trunka?

„Nesitikėjau įstoti į Harvardo universitetą, nes mano šeima neturėjo pinigų sumokėti už mokslą. Kai netikėtai gavau stipendiją, tai, kas atrodė neįmanoma, tapo realybe“, – prisimena psichologas.

Atvykęs į Harvardą Sh.Achoras manė, jog visi, kuriems teko laimė patekti studijuoti į šį pasaulinio garso universitetą ir mokytis tarp išskirtinai protingų žmonių, mėgausis tokia privilegija. Taip iš pradžių ir buvo. Tačiau po dviejų savaičių Sh.Achoras pastebėjo, jog studentų mintys darosi vis mažiau džiaugsmingos ir jas vis labiau užvaldo ne filosofija, fizika ar kiti mokslai, o konkurencija bei su ja susijusi slėgtis dėl milžiniško mokymosi krūvio ir panašių vargų.

„Kai įsijungiu žinias, sužinau apie žmogžudystes, korupciją, ligas ir stichines nelaimes. Ir labai greitai mano smegenys pradeda manyti, kad žiniose pateiktas neigiamų ir teigiamų dalykų santykis yra teisingas“, – prisipažįsta psichologas. Jam tai primena vadinamąjį medicinos mokyklos sindromą, kai beskaitydamas visų galimų ligų ir jų simptomų sąrašą staiga supranti, kad sergi visomis iš jų.

Lemia požiūris į realybę

Pozityviąją psichologiją pasaulyje propaguojantis specialistas tvirtina, jog prielaida, kad išorinis pasaulis nulemia mūsų laimingumo lygį, yra neteisinga: mus formuoja ne realybė, o prizmė, per kurią mes į tą realybę žiūrime. „Jei galėtume pakeisti tą prizmę, galėtume ne tik pakeisti savo laimės jausmą. Galėtume pakeisti ir kiekvieną mokslo ar verslo rezultatą“, – tikina Sh.Achoras.

Pasak psichologo, aplinka, kurioje gyvename, gali lemti tik dešimtąją mūsų ilgalaikio laimės jausmo dalį – devynis dešimtadalius šio jausmo lemia ne išorinis pasaulis, o tai, kaip mūsų smegenys jį suvokia. „Pakeitę šį suvokimą, mes galime pakeisti ir savo darbą – būdą, kuriuo mes tą realybę veikiame“, – sako psichologas. Jo duomenimis, intelektiniai gebėjimai lemia tik 25 proc. darbuotojo veiklos produktyvumo – 75 proc. darbo sėkmės priklauso nuo aplinkinių paramos, darbuotojo optimizmo lygio ir jo sugebėjimo žvelgti į stresą kaip į iššūkį, o ne kaip į grėsmę.

Pasak Sh.Achoro, į klausimą, kaip greitai mokyklą lankantis vaikas išmoksta skaityti, ugdymo įstaigų atstovai paprastai atsako pateikdami vidutinio mokinio duomenis. Kitaip tariant, orientuojamasi pagal vidutinybę. „Bet aš teigiu ir pozityvioji psichologija teigia, jog jei mus domina tik tai, kas yra vidutiniška, mes ir liksime tik vidutinybėmis“, – tikina psichologas. Domėtis, anot jo, verta ne vidutinybėmis, o tais žmonėmis, kurių protas, jėga, kūrybiškumas, energija, sugebėjimas įveikti iššūkius ar humoro jausmas yra didesnis už vidurkį. Tokia informacija leidžia sužinoti ne tik apie tai, kaip „pritempti“ žmones prie vidurkio, bet ir kaip pakelti patį vidurkį mokyklose, verslo kompanijose ir visame pasaulyje.



■ Shawnas Achoras

Neserga, bet ir nėra sveikas

Sh.Achoras tikina pasiūlymų papasakoti apie pozityviąją psichologiją gautą iš viso pasaulio. Neseniai jis kalbėjosi su vienos bene prestižiškiausios privačios mokyklos Naujojoje Anglijoje (JAV) vadovais. Jie teigė suprantą pozityviosios psichologijos svarbą, todėl esą rūpinasi ne tik akademiniais mokinių pasiekimais, bet organizuoja vaikams ir gerovės bei sveikatos savaites. Mokyklos vadovai pasakojo, jog štai pirmadienį geriausias pasaulio ekspertas kalbės apie paauglių depresiją. Antradienį – apie smurtą ir patyčias. Trečiądienį – apie valgymo sutrikimus. Ketvirtadienį – apie narkotikų vartojimą, penktadienį – apie rizikingą seksą.

„Man būtų labai malonu kalbėti jūsų mokykloje. Tačiau tai, ką jūs organizuojate, yra ne gerovės ir sveikatos, o ligų savaitė, – savo nuomonę mokyklos vadovams išsakė psichologas. – Jūs pabrėžiate visus negatyvius dalykus, kurie gali nutikti, bet nekalbate apie pozityvius.“

Pasak Sh.Achoro, ligos nebuvimas – tai dar ne sveikata. Gerovė ir sveikata pasiekiami laimės ir sėkmės formulę perrašius atvirkščiai.

Sėkmė ir laimė – ne seserys

Per pastaruosius trejus ekonomikos nuosmukio metus Sh.Achoras teigia apkeliaęs 45 skirtingas šalis, dirbęs jose su mokyklų ir verslo kompanijų kolektyvais. Dauguma jų, pasak psichologo, vadovaujasi sėkmės formule, kuri yra tokia: jei daugiau dirbsime, mums geriau seksis. O jei geriau seksis, būsim laimingesni.

„Tokia nuostata yra daugumos mūsų vaikų auklėjimo ir vadovavimo darbuotojams pagrindas, ja remdamiesi mes motyvuojame savo elgesį“, – aiškina Sh.Achoras. Tačiau problema, pasak psichologo, yra ta,

kad moksliškai jau įrodyta, jog tokia formulė yra išvirkščiai ir neteisinga dėl dviejų priežasčių. Pirmą, kaskart, kai mūsų smegenys patiria pasisekimo pojūtį, mes pakeičiame savo sėkmės suvokimą. Pavyzdžiui, gavome gerą įvertinimą – dabar turime gauti dar geresnį; įstojome į gerą mokyklą – dabar reikėtų įstoti į dar geresnę; gavome gerą darbą – dabar planuojame gauti dar geresnį.

„Ir jei laimė yra priešingoje pusėje nei sėkmė, mūsų smegenys ten niekada „nepatenka“, – tikina Sh.Achoras. – Mūsų visuomenė yra išstūmusi laimę už suvokimo horizonto ribų. Ir taip atsitiko dėl to, jog manome, kad laimingi būsim tik tuomet, kai mums pasiseks.“

Kas verčia jaustis laimingam?

Tikroji problema, pasak psichologo, yra ta, kad mūsų smegenys veikia priešingai nei mes manome. Lemiamą įtaką ilgalaikiam laimės jausmui daro ne žmogaus sėkmė, o jo minčių ir nusiteikimų pozityvumo lygis. Kitaip tariant, mūsų smegenys veikia kur kas geriau, kai esame nusiteikę teigiamai, negu tada, kai esame įsitępę, nusiteikę neigiamai ar neutraliai.

Pozityvumas skatina intelektą, kūrybiškumą, energiją, gerina bet kokio verslo rezultatus. Sh.Achoro duomenimis, „pozityvios“ smegenys yra 31 proc. produktyvesnės nei įsitępusios, nusiteikusios neutraliai ar neigiamai. Pastebėta, kad pozityviai nusiteikusiems verslininkams pardavimai padidėja 37 proc., o teigiamai mąstantys gydytojai yra 19 proc. greitesni ir tiksliau nustato diagnozę nei neigiamai ar neutraliai nusiteikę jų kolegos.

Pasak psichologo, tai reiškia, jog galime užrašyti naują laimės formulę – pozityvius nusiteikimas skatina ilgalaikį laimės jausmą ir verčia smegenis dirbti sėkmin-

giau, našiau, greičiau ir protingiau. „Perrašyti laimės formulę mes turime dar ir tam, kad sužinotume, ką mūsų smegenys iš tiesų gali, – sako Sh.Achoras. – Nes dopaminas, kuris užlieja pozityviai nusiteikusių žmogaus kraujo sistemą, atlieka dvi funkcijas. Jis ne tik verčia pasijusti laimingesniems, bet ir įjungia visus smegenų mokymosi centrus, kurie leidžia prisitaikyti prie pasaulio visiškai kitaip.“

Kaip padidinti pozityvumo lygį?

Dirbdamas su mokyklų ir verslo kompanijų darbuotojais pozityviosios psichologijos specialistas Sh.Achoras siūlo tris pratimus treniruoti smegenis, kad jos taptų „pozityvesnės“. Psichologas tikina, jog pakeisti smegenų architektūrą ir leisti joms dirbti optimistiškiau ir produktyviau galima per 21 dieną, šiam reikalui skiriant po kelias minutes.

Pirma, kasdien reikia užsirašyti po tris naujus dalykus, už kuriuos esame kam nors dėkingi. Taip netrukus smegenys įpras „skenuoti“ pasaulį ieškodamos ne neigiamų, bet, visų pirma, teigiamų dalykų.

Antra, dienoraštyje kasdien reikia aprašyti po vieną teigiamą pastarųjų 24 valandų potyrį. Tai leidžia mūsų smegenims jį pergyventi iš naujo ir moko, kad mūsų elgesys yra svarbus.

Su užduotimis susidoroti, pasak Sh.Achoro, labai padeda meditacija. Ji talkina smegenims įveikti kultūrinį dėmesio deficito sindromą, kuris atsiranda, kai stengiamės atlikti keletą užduočių iš karto, ir leidžia smegenims susikaupti ties viena dabartine užduotimi.

Ir trečia, kaskart atsidarius savo elektroninį paštą, reikia parašyti po vieną kam nors iš savo draugų dėkojantį ar pagiriantį laišką.

„Atlikdami tokius pratimus ir treniruodami savo smegenis taip, kaip treniruojame kūnus, galime apgręžti laimės ir sėkmės formulę, o taip padarę – ne tik sukurti pozityvumo bangas, bet ir sukelti tikrą revoliuciją“, – tikina psichologas Sh.Achoras.

Pagal TED konferencijoje skaitytą Shawn Achoro pranešimą parengė Vytautas STRAZDAS

Tyrimais pagrįsti faktai apie laimę

- ✓ Nuotaiką pakeliantys dalykai – tokie kaip pirkiniai, geras maistas, lengvi pinigai – nesuteikia ilgiau trunkančio pasitenkinimo gyvenimu.
- ✓ Užsiimti darbu, kuriame, kad įveiktum iššūkius, turi panaudoti savo įgūdžius bei talentus ir kuris įtraukia tiek, kad pamiršti viską aplinkui, žmogus yra linkęs dėl paties proceso, o ne dėl rezultato. Tie, kurie užsiima tokia veikla, turi daugiau galimybių būti laimingi.
- ✓ Žmonės, kurie dažnai dėkoja ir jaučiasi dėkingi, yra sveikesni, optimistiškesni, kryptingai siekia tikslo ir dažniau padeda kitiems.
- ✓ Žmonės, kurie iš visų jėgų stengiasi tapti laimingi, neretai tampa labai nelaimingi.
- ✓ Gerų darbų darymo pavyzdys užkrečia. Kiekvienam žmogui būdingas atsparemas: net ir esant labai nepalankioms bei atšiaurioms sąlygoms žmogus gali užaugti visiškai sveikas.

Atsargiai! Ateiviai puola

Lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos ypatumai

► Atkelta iš 1 p.

Naujiena (be abejo, nemokama) ir tai, kad kiekvieno mokinio kalbą mokytojas privalo oficialiai įvertinti dar iki įskaitos. Paklauskite ŠMM specialistų ir teisininkų, kiek lėšų tam skirta, kiek valandų liuanistui pridėta, ir išgirsite isterišką pasipiktinimą. Matyt, ne veltui viešojoje erdvėje mokytojai jau vadinami *degradavusiais*, o į televiziją pakviesta teisininkė moko mokyklų direktorius, kaip atsikratyti pensininkų, taikyti mobingą ar sudaryti nepakenčiamas darbo sąlygas. Ir niekas tuo nesipiktina...

Nutylėtos klaidos uždeda joms karūną

O dabar pereikime prie potemių aptarimo. Jau 2012 m. įskaita išsiskyrė neloģiskomis, per daug ilgomis (3–5 sakinių), painiomis, sudėtingomis potemių formulotėmis, kartais vienas užduoties reikalavimas kirtosi su kitu. Skandalas buvo intensyviai slopinamas, tad rimtesnio viešo aptarimo išvengta. Ir kas iš to? Šiomet formuluočių klaidos dar ryškesnės, dar žūliau ignoruojami bet kokie testavimo teorijos reikalavimai, o NEC aiškina, kad užduotis ruošė... specialistai profesionalai!

Šį kartą aptarsiu tik literatūros (kultūros) temas.

1. Anot literatūrologo, rašytojo Regimanto Tamošaičio, „atsiremami į klasiką mes daromės tiesūs, teisingi, mūsų mintis atranda tikrąsias vertybes ir per jas randame kelią į kitą žmogų“. Argumentuotai priartinkite šiai minčiai arba ją paneikite.

Suprantu, kad gerbiamas literatūrologas dėl tokios potemio formulotės tikrai nekalta – paimti žodžius, ištrauktus iš konteksto, ir padaryti juos moksliniu teiginiu yra mažų mažiausiai neetiška. Ką jau kalbėti apie „sąvokų“ aiškumą: ką reiškia *tiesūs*, ką reiškia *teisingi* ir kas yra tie *mes*, kuriuos taip veikia klasika? Tokių sąvokų nerasime jokioje programoje, nors iš mokytojų bei mokinių, norinčių formuluoti savus potemius, griežtai reikalaujama „remtis VUBP, kurioje numatytas turinys, reiškiniai ir idėjos“.

Testavimo teorijos, etikos ir net bendrosios psichologijos dėsniai pažeisti formuluojant ketvirtąjį literatūros potemį:

4. Anot literatūros tyrinėtojo Vytauto Kubiliaus, lietuviškas autobiografijos žanras išskysta į iliustratyvius buitines aprašymus, gimtųjų vietų peizažus, gražbylingus pasigėrėjimus savimi, stokoja viską perfiltruojančios intelektualinio suvokimo jėgos, tebėra psichologiškai drovus. Savo įžvalgas argumentuokite pavyzdžiais.

Tokio negatyvo jau seniai neteko matyti, o *svetimas* įžvalgas, beje, irgi ištrauktas iš kažkokio konteksto, versti vadinti *savomis* (!) yra įžūlu, juolab kad potemis leidžia tik pagrįsti, bet ne paneigti. Kuo ne orveliškos *naujakalbės* pavyzdys? Ir kam mokiniams skaičiuoti tai, kas atseit nevertinga, tai, kas *išslydę*, kupina tik narciziško *gėrėjimosi savimi* ar yra intelektualiai bei psichologiškai *silpna*? Kita vertus, toks negatyvas šių dienų požiūriu net neteisingas. Pavyzdžiui, mokiniai mielai pasakotų apie M.Martinaičio knygą „Mes gyvenom“, bet negali – ši knyga yra puiki, tad



Elenos Tervidytės fotokompozicija

jai netinka nė vienas potemyje duotas apibūdinimas, o teigti priešingai – negalima.

Gal tokios užduotys turi iliustruoti seną gerą patarlę „Kas galima Jupiteriui, negalima jaučiui“, nes įstatymų čia apskritai mažai paisoma (plg.: Įskaitos programa. Tikrinami gebėjimai: 6.4. *išsakyti savo mintis, pagrįsti savo požiūrį*).

Pažiūrėkime į dar vieną literatūros potemį:

2. Sakoma, kad Patarlių knygą (Senajame Testamente) buvo gerai įsiskaitęs „tėvas mūsų“ – Donelaitis. Argumentuotai pagrįskite šią mintį.

Visuose kursuose ir seminaruose, skirtuose užduočių rengėjams, yra akcentuojama, kad klausimuose ir užduotyse negali būti nieko, susijusio su rasine ar socialine nelygybe, diskriminacija, seksu ar **religija**! Skaityti Bibliją reikalingas specialus pasirengimas, tad ar užteks jo vaikui, ar užteks mokytojui, norinčiam objektyviai ir teisingai įvertinti atsakinėjimą? Galų gale, juk mokytojas, kad ir kaip paskutiniu metu spaudoje vadinamas, vis dar yra LR pilietis ir jam turėtų galioti LR Konstitucija, leidžianti išpažinti **savo** tikėjimą arba neišpažinti jokio. Gal ir degsiu pragare, bet tikrai nežinau, kas ta Patarlių knyga...

Su genijaus ženklų

Atskirai norėtusi atkreipti dėmesį į potemius, kuriais argumentuotai pakalbėti reikia genijaus gebėjimų. Juk jau anksčiau aptartas L2 potemis apie Patarlių knygą ir Donelaitį reikalaujant išsamaus mokslinio tyrimo – tokio, kurio nėra net Dalios Čiočytės 1998 m. apgintoje daktarės disertacijoje „Biblija lietuvių literatūroje: pagrindiniai santykio variantai“...

L3 potemis reikalauja pažinti **bendrą kultūrinį Lietuvos kontekstą** ir „pristatyti iš jo išsiskiriančių šiuolaikinės lietuvių literatūros kūrinių“. Įdomu, koks vaikas gali kompetentingai kalbėti apie tokį kontekstą? Ir kodėl iki šiol manėme, kad kiekvienas geras kūrinyje kuo nors išsiskiria iš kitų?

L9 potemis reikalauja remiantis romanais **analizuoti žmogiškąją egzistenciją visais aspektais**. Norėtusi kaip filme „Ope-

racija Y, arba kiti Šuriko nuotyčiai“ tarti: „Prašyčiau paskelbti visą sąrašą!“, nes bijau, kad nėra nė vieno rimto filosofo, kuris visus žmogiškosios egzistencijos aspektus žinotų ir galėtų bent išvardyti.

Tačiau, užduoties rengėjų požiūriu, mūsų moksleiviai gali dar daugiau, pavyzdžiui, aptarti *išvijos rašytojų stilistinę evoliuciją ir ją įvertinti – sulėtėjo ji ar ne* (L10 potemis). Mūsų moksleiviams ne problema išmanyti Nobelio literatūrinės premijos skyrimo reikalavimus ir juos pritaikyti kuriam nors Lietuvos rašytojui, be abejo, kompetentingai įvertinus visą jo kūrybą (L6 potemis).

Apie keliones, operas, miuziklus ir „popsą“

Naujosios programos kūrėjai ir garbintojai visur deklaravo, kad grįžtame „prie mūsų dalyko“. Tačiau dabar atrodo, kad tas „dalykas“ tampa apskritai be ribų.

Štai L13 potemis skatina domėtis ne tik literatūra, bet ir operų bei miuziklų žanriniais skirtumais ir kūrybine virtuve – pagal kokius kriterijus pasirenkami kūriniai libretams. Visapusiškas išsilavinimas, ar ne? Kaip reikės vertinti, jei vaikas neatsižvelgs į koki nors, pavyzdžiui, miuziklui, būdingą ypatumą? Be abejo, atimsime taškus už turinį, o prastą įvertinimą rašysime į **mūsų dalyką**...

L12 potemis liepia išmanyti populiariosios literatūros, kuri „nekelia jokių klausimų, bet žino visus atsakymus“, tamsiąsias puses, o L5 potemis paskatins domėtis... skirtingų epochų kelionių literatūra (pamirškime tą **mūsų dalyką**).

„Formuluotė nevykusi, nors aišku, kas norima pasakyti“ (Z.Nauckūnaitė, „Lituanistų avilys“)

Atskirai tektų pakalbėti apie potemius, kurių mintis neaiški dėl elementarių logikos klaidų. Žinoma, tokio gebėjimo – taisyti užduoties rengėjų klaidas – nėra jokioje programoje, todėl klaidingus teiginius tenka tiesiog ignoruoti, taip mažinant mokiniams pasirinkimo galimybes.

Pavyzdžiui, L7: *Senoji literatūra suteikia galimybę praeityje rasti ir plėtoti vertybes <...>*.

Manau, tik ateiviams tai normalu – grįžti į praeitį ir ten plėtoti rastas vertybes, taip keičiant ateitį – tai sena žmonijos svajonė (jei domina ši tema, skaitykite R.Bredberio apsakymą „Ir nugriaudė griaustinis“ ar žiūrėkite E.Bresso ir J.Mackye Gruberio filmą „Drugio efektas“), bet mums, Žemės gyventojams, tokia galimybė, deja, neduota...

Nevykusiai pavartojus aukštesnįjį laipsnį, reikalaujantį lyginimo, tenka atsakyti ir L8 potemio – *Laima Arnatkevičiūtė teigia, kad „eseistika savo prigimtimi atviresnė aktualybėms ir laisvesnė nuo formos varžtų“*. Argumentuotai pagrįskite šią mintį arba ją paneikite. Atviresnė aktualybėms už ką? Su kuo reikėtų lyginti?

Vėl grįžkime prie L9: *<...> romanas yra vienintelė galimybė parodyti, aprašyti, analizuoti žmogiškąją egzistenciją visais aspektais*. Argumentuotai pagrįskite šią mintį arba paneikite. „O kas yra ši mintis – ar tai, kad romanas **vienintelė** galimybė (kitų jokioje srityje, net moksle, nėra), ar tai, kad tik romanas susijęs su žmogiškąja egzistencija, ar akcentuojame **visus aspektus**? Be to, Zita Nauckūnaitė „Lituanistų avilyje“ teigia: „Paneigti neįmanoma, galima tik patvirtinti pateikiant pavyzdžių“ (2013 sausio 31, 13:13). Tad kur mokinio teisė ir net reikalavimas, įrašytas programoje: 6.4. *išsakyti savo mintis, pagrįsti savo požiūrį*?

Laikytis negalima ignoruoti, – kur dėsim kablelį?

Po viso to, ką išnagrinėjome, reikėtų tiesiog prisiminti, kokie įskaitos tikslai deklaruojami įskaitos programoje: 5. *Įskaitos tikslas – patikrinti ir įvertinti mokinių sakytinės komunikacijos (viešojo kalbėjimo) gebėjimus*, – ir paklausti savęs: ką bendra turi gebėjimas kalbėti (komunikavimas) su potemių **turiniu**, kurio nei iššifruosi, nei iššifravęs savarankiškai pasiruoši?

Tad sakinyje „Laikytis negalima ignoruoti“ yra apie įstatymus – programas ir vykdymo tvarkas. Baisu, kad NEC ir ŠMM kablelį deda vienur, mokytojai – kitur. Gebėjimas komunikuoti tokiu atveju lygus NULIUI.

Regina DILIENĖ,
mokytoja ekspertė, LKLM sąjungos valdybos narė, atsakinga už ugdymo turinį

Sausio 25 d. paskelbtų 2013 m. lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos temų ir potemių kokybė abejonių sukėlė ne tik „Dialogui“ (žr. E.Tervidytės str. Nr. 5, „Veidrodžiai, įskaita ir slaptosios tarnybos“), mokytojams lituanistams (žr. R.Dilienės str. greta), bet ir literatūrologams – tų potemių „herojams“, kurių teiginius abiturientams siūloma argumentuotai pagrįsti arba paneigti.

Pakomentuoti paskelbtuosius potemius „Dialogas“ paprašė rašytojo, literatūrologo doc. dr. Regimanto Tamošaičio.

Visų potemių gerbiamas mokslininkas nepakomentavo. Parašė tik apie vieną – tą, kuriame abiturientui samprotauti kaip atspirties taškas pateikiama paties R.Tamošaičio mintis. (Atkreipiame dėmesį, jog šio potemio formuluotę argumentuotai kritikuoja ir mokytoja ekspertė R.Dilienė – žr. 8 p.)

„Aš ir pats save bijočiau paneigti..“

Regimantas TAMOŠAITIS

2013 m. lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos temos

LITERATŪRA (KULTŪRA)

1. Anot literatūrologo, rašytojo Regimanto Tamošaičio, „atsiremami į klasiką mes daromės tiesūs, teisingi, mūsų mintis atranda tikrąsias vertybes ir per jas randame kelią į kitą žmogų“. Argumentuotai pritarkite šiai minčiai arba ją paneikite.

Ydinga tai, kad tema pradedama nuo autoriteto, su kuriuo mokiniui polemizuoti nėra jokių galimybių: jam lieka tik pritarti tokiam tituluotam autoritetui (kitaip – kokia mokymosi prasmė?), nes per egzaminą niekas nerizikuos ginčytis su oficialiais ideologizuotais kultūros atstovais. Aš ir pats save bijočiau paneigti ☹. Ypač jei tekstų apie šią temą rašyti anonimiškai. Nors

juk galėčiau savo žodžiams prieštarauti, tarkime, samprotaudamas, kad: *klasikos vertybės priklauso buvusioms epochoms, jos neatspindi mūsų dienų žmogaus psichologijos, vertybių bei lūkesčių, todėl, prisirišę prie klasikos, būtume neautentiški ir jokių kelių į kitą žmogų nerastume. Su ištikimybe klasiką galiu nukeliauti tik pas mokytoją ar kokį profesorių, kuris man nėra joks žmogus, o tik institucinė figūra, oficialiosios kultūros reprezentacija.*

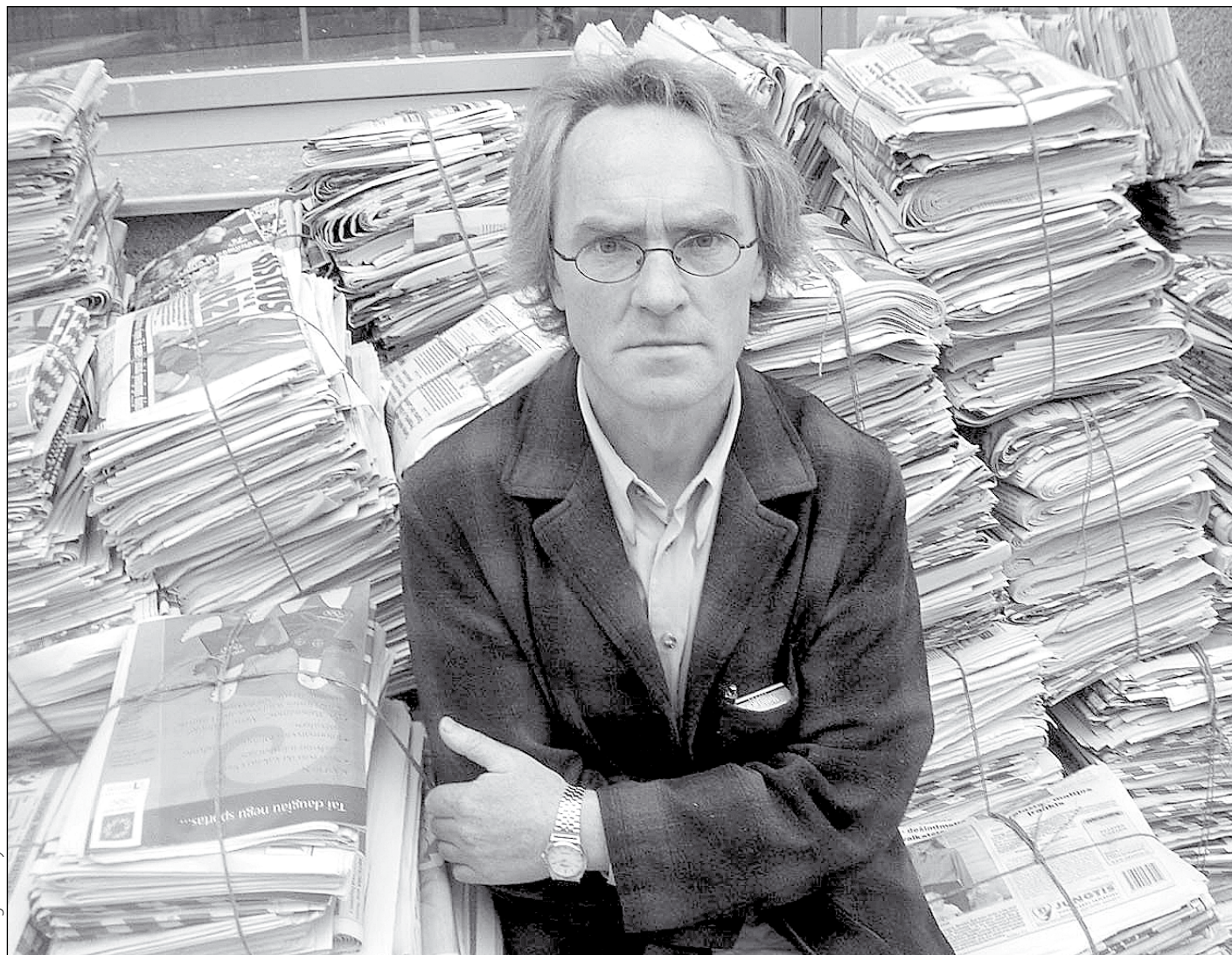
Jei mokinys atsakytų taip arba panašiai, – kaip mes jį vertintume? Manau, tekstų šiek tiek supykti, o ypač dėl to, kad toks samprotavimas logiškai būtų teisingas. Bet neteisingas edukaciniu požiūriu, nes jis eliminuotų kultūros pagrindus, nukirstų tradiciją, paneigtų tai, ant ko laikosi literatūra. Pagaliau paneigtų ir mokyklos institucinę edukacinę vaidmenį.

Todėl ar teisinga būtų mokinį taip erzinti, gundyti jį ginčytis su autoritetu?

Pirma: jis turi aiškiai suvokti užduoties temą, jos objektą (klasiką); antra: temos formuluotėje aiškiai pamatyti problemą, ko iš jo laukiama. Kokia nors pagalbinių nuorodų į autorius ir tekstus gali atsirasti temos pabaigoje, ir be jokio gluminančio autoriteto svorio.

Kaip performuluotume šią temą? Galbūt aiškesnis būtų toks variantas (palieku citatą, nes ji mokiniui padeda: nukreipia, sukonkreitina ir pasufleruoja retorines priemones bei sąvokas):

1. Koks klasikos vaidmuo kultūroje ir žmogaus gyvenime? Anot literatūrologo R.Tamošaičio, „atsiremami į klasiką mes daromės tiesūs, teisingi, mūsų mintis atranda tikrąsias vertybes ir per jas randame kelią į kitą žmogų“. Kokie būtų jūsų argumentai?



„Dialogo“ archyvo nuotr.

➤ ATGARSIAI

Dėl žodžių APSIDIRBTI ir APSIPIRKTI

Zita ALAUNIENĖ

Pirma reikšmė – teigiama

Skačiau įdomų ir naudingą straipsnį, kaip mokoma gerbti gimtąją kalbą („Dialogas“, 2013, Nr. 4, p. 8). Mokytoja sugebėjo į pamoką net rašytoją pasikviesti. Iš jo mokiniai išgirdo daug prasmingų minčių apie kalbos esmę, apie jos reikšmę žmogaus asmenybei, jo mąstymo ir lavinimo būdai. Tikriausiai mokiniams išliks atmintyje įtaigūs rašytojo žodžiai apie tarmės – prigimtinės kalbos – svarbą.

Tik vienas dalykas mane nustebino: rašytojas mokiniams aiškino, kad žodžių *apsidirbti* ir *apsipirkti* reikšmės kai kas nesupranta ir vartoja netinkamai – teigiama reikšmė. Taip vartojamus šiuos žodžius rašytojas vaizdingai įvardija *žodžiais apsimetėliais* ir teigia, kad jie nevartotini, nes jų tikroji reikšmė esanti tik neigiama. O aš dažnai sakau: „Einu apsipirkti“, nemanydama, kad apsigau-

siu. Arba „Paskambinsiu, kai apsidirbsiu“ – tikėdamasi, kad mano pašnekovas suprasiąs mane užsiėmusią neati-dėliotinais darbais. Nejaugi tikrai tai *žodžiai apsimetėliai*, nevartotini?

Reikia pasitikrinti. Atsiverčiu „Dabartinės lietuvių kalbos žodyną“. Jis teikia: **apsipirkti**: „1. nusipirkti viską, ko reikia.“ „2. perkant apsigauti.“ Taigi žodis yra vartojamas dviem reikšmėmis ir būtent pirmoji reikšmė, kurios minėtame straipsnyje patariama nevartoti, yra teigiama.

Apsidirbti žodyne taip pat galima rasti, tik kiek kitaip pateiktą: **apdirbti**: „1. atlikti kokį darbą: *Jis vienas viską ~a. sngr.: Ligi pietų apsidirbsime* (baigsime darbus).“ Matome, kad sangražinė teigiama reikšmė tiesiog pirštu prikišamai parodyta. Žodynas teikia dar tris šio žodžio reikšmes. Paskutinės, 4-osios, reikšmės pavyzdys: *sngr.: Apsidirbęs vaikas*. Ar reikia aiškinti, kad žodis gali turėti ne vieną reikšmę, kad reikšmė suvokiama iš konteksto, iš situacijos, ir svarstyti, kuo reikšmė skiriasi nuo prasmės?

Neužmirškime žodynų

Mokytojai tenka nelengva užduotis: pasakyti mokiniams, kad rašytojas klydo. Jis nežinojo, kad žodžiai *apsipirkti* ir *apsidirbti* yra daugiareikšmiai ir vartojami ne tik neigiama, bet ir teigiama reikšme, kaip nurodyta norminamajame žodyne. Lietuvių kalba labai turtinga įvairių žodžių reikšmių – visų aprėpti tiesiog neįmanoma. Daug ko nežinome, vis dėlto kartais mums atrodo, kad kalba turi būti vartojama, kaip esame įpratę, o kita vartosena netinkama. Štai tada ir klumpame – taisome taisyklingą vartoseną. Nenuostabu – arklis turi keturias kojas ir tai suklumpa.

Į ką čia turėtume atkreipti akis? Į žodynus. Reikia įpročio, net įgūdžio naudotis žodynais. Įvairiais. Yra didžiulis net dvidešimties tomų „Lietuvių kalbos žodynas“. Ten begalė gražių lietuvių kalbos pavyzdžių iš įvairių šaltinių, įvairių tarmių – tikras lobis rašytojui, mokytojui, net ir mokiniui.

Pamokų epitetai (II)

Tęsinys. Pradžia Nr. 5.

Stepas EITMINAVIČIUS

Pastebėjau, jog dabartiniu metu vis galvoju jausdamas visų pedagoginių metų skonį: norisi analizuoti, ieškoti tinkamesnių argumentų, iš šalies žvilgtelti į tai, kuo buvo gyventa. Žinoma, prisiminimai niekada nebūna visiškai objektyvūs – atmintis, kai kurios būdo savybės ima ir pateikia kiek kitaip. Šiuo metu man patinka galvoti apie buvusias pamokas keturiose mokyklose, kuriose dirbau. Mąstau, beje, nepaisydamas chronologinių rėmų.

Atsisveikinanti

Kiek daug buvo tokių atsisveikinimų, kiek daug... Gauni naują klasę, nespėji atsidusti – ir gegužės pabaiga primena: kartu būti liko labai nedaug.

Su viena klase atsiskiri nuoširdžiau, su kita oficialiau, paprasčiau. Prisimenu, repetavome „Džonatano Livingstono Žuvėdros“ fragmentus tam, kad jaunesnieji tokia forma palinkėtų abiturientams esminių dalykų. Tiesa, kartais ir taip pagalvodavau: kaip gerai, kad jūs išeinate, – dalis jūsų manęs nebekankins savo abejingumu, tingumu, veidmainiavimu.

Visko buvo. Štai ir dabar atpasakodamas įvairias praeities akimirkas abiturientams šypteliu: „Anksčiau man patikdavo apibendrinti: ko siekiau ir kas, mano nuomone, pavyko, o kas, ne, ieškojau priežasčių, kalbinau, provokavau. Šiandien štai ką pajutau: dėkodamas jums, kad man buvote tikrai geri, kad norėjau būti mokytoju, pasiūlau visiems patylėti ir pagalvoti apie grožinę literatūrą, apie buvusias lietuvių kalbos pamokas, apie renginius, apie mūsų pokalbius ne mokykloje. Svarbiausia – tylą, kuri mums bus labai prasminga, kadangi ji daugiau pasakys.“ Ir mes tyliai prasėdime visą pusvalandį.

Nustebinančioji

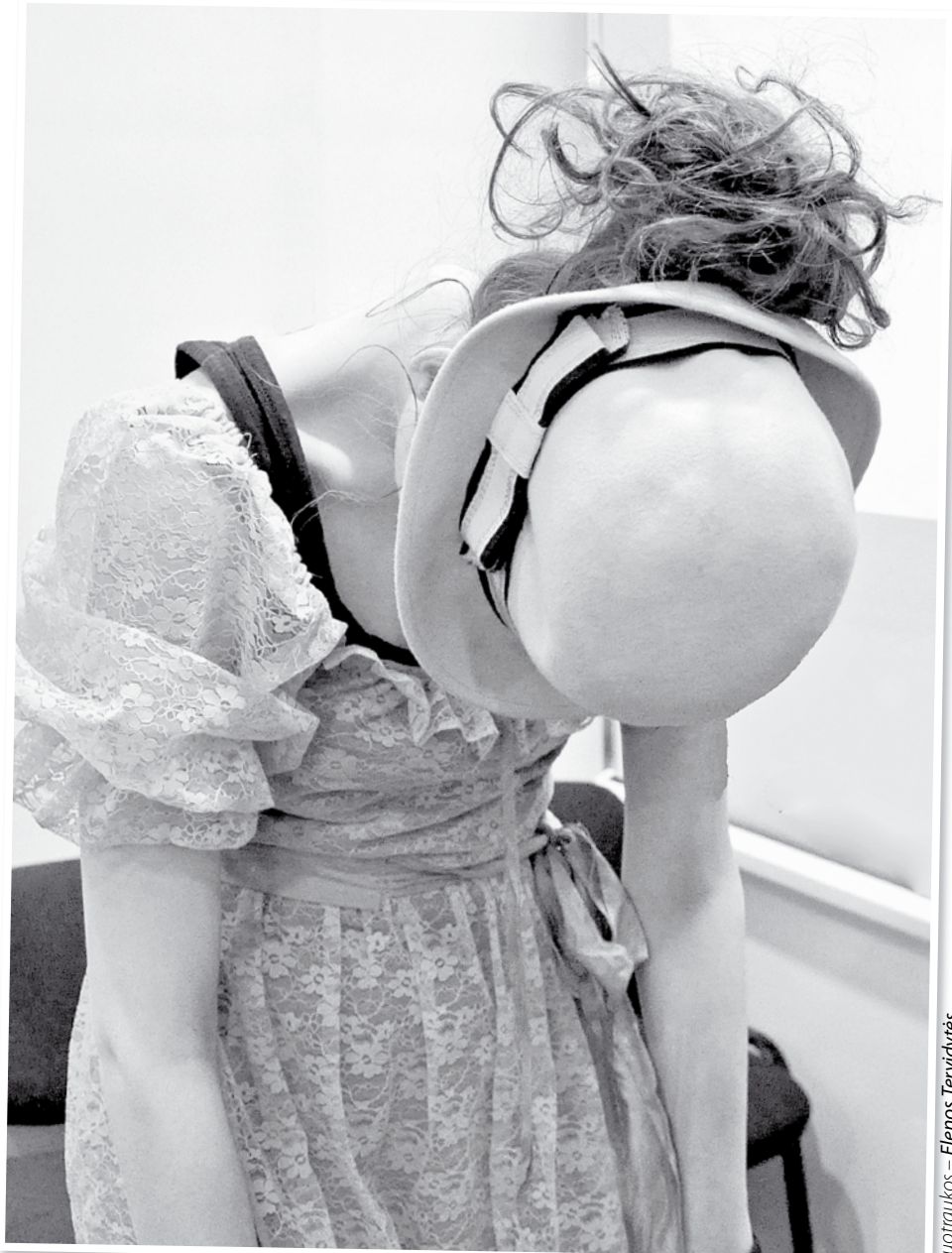
Jau įpusėjom darbą ir – beldimas į kabineto duris. Pradariau – net nežinau, ką pasakyti, – viena prieš kelerius metus gimnaziją baigusi auklėtinė. Ji buvo labai smarkiai sužeista. Lai-me, liko gyva. Tuomet rašiau žinutes, o jos draugas perskaitydavo – kurį laiką tik toks bendravimas įmanomas. Kai šiek tiek sustiprėjo, chirurgai pradėjo formuoti veidą (regis, yra toks terminas – mat veido kaulai sutrupinti). Ir štai šią akimirką sutrinku: ar prieš mane mano buvusi mokinė – jau po operacijos, ar kažkas kitas. Atpažinti iš pirmo žvilgsnio lyg ir nebeįmanoma. Susiorientavau, tarstelėjau, kad akimirką palauktų, o pats, išžengęs į klasę, įvairiais gestais rodau, kad suklustų. Pamoka pakito. Ėmiau skaityti gražius eilėraščius, kurie galėtų patikti mano / mūsų viešniai.

Prisimenančioji

Grįžtu iš tėviškės miškų. Grybavau. Tiesą pasakius, ir krepšys pilnas, ir akys prisiziūrėjo tiek, kad metams užteks. Tuoj bus vieškelis. Dar sykį atsukau. Jau vakarėjo, jau beržai, drebulės, eglės rengėsi nakčiai. Po tokios filologiškos pajautos staiga pagalvojau: „Reikia vesti Vėlinių pamokas, būtinai kiekvienoje klasėje.“ Kaip įprasta, kažkas ima siūlyti įvairias sudedamąsias dalis, detales. Kad tik nepamirščiau, kad tik nepamirščiau... Dabar jau einu greitai, vos ne bėgte. Reikėtų kalbėti apie mirusius rašytojus? Bet apie kuriuos? Ir ką kalbėti, kad mokiniai suklustų? Skaito po eilutę, po posmą, o mokytojas visa tik sujungia? Skamba Mocarto „Rekviem“, uždega kelias žvakutes, dvi trys trumpas literatūrinės kompozicijos. O kas paskui? Gal kalbėtume apie mums brangius mirusius žmones? Jei bus per daug, jei bus labai eklektiška, jokios naudos... Grįžtu pas mamą, kalbuosi, bet galvoje vis apie Vėlinių pamoką...

Nemažai metų toks mūsų susikaupimas buvo tradicinis. Paskui pajutau, jog pats daugiau negaliu atsiverti tokiai temai.

Tiesa, būdavo ir taip: vakare sužinome, jog mirė rašytojas, kurio kūrybą analizuojame mokykloje. Juk rytoj apie tai reikia mokiniams pranešti. Bet kokia forma? Skambini mokiniams, dalijį darbus, pats rengiesi kitoniškesnei pamokai.



Nuotraukos – Elenos Tervdytės

Pasmerktoji

Man kažkada atrodydavo, jog mokytojas mokiniams turi nuolat įrodinėti, kad jis gali būti mokytoju, kad jis išmano savo discipliną. Gana įvairiai tai būdavo išreiškiama. Reflektuodamas apie praeities ieškojimų sėkmes ir nesėkmes, neretai pagalvoju ir taip: „Jeigu dabar kas nors iš metodikos genijų pamatytų kai kurias pamokas, išvartytų iš mokyklos.“

Tarkime, visą pamoką deklamuojau eilėraščius: tyliai skamba muzika, žvakės šviesa, o mokiniai nieko nedarbo, tik klausosi. Arba visą pamoką skaitau ilgoką apsakymą. Pats vienas visą pamoką. Jokių išankstinių užduočių. Jokių vėlesnių komentarų. Tik susitariu, kad būtų mirtina tylą. Kai kurias pamokas pavadindavau „mini spektakliais“. Svarbiausia, jog specialiai vengdavau kokių nors įpareigojimų: užsirašykite, atidžiai klausykitės, nes vėliau teks atsakyti... Po kelių dešimtmečių jau neišvengdavau metodikos tiesų: pokalbis, klausomės, vėl pokalbis.

Dabar neretai pagalvoju: o kas yra visažinis, kuris imtų ir drąsiai patvirtintų, kurio mis pamokomis daugiau laimime: kai įdarbinti visi ugdytiniai, kai jie žino, ką visą pamoką veiks, kai atsiskaito už darbą, save įvertina ar kai būna tik žiūrovai, klausytojai? Na taip: suprantame, jog svarbu įvairovė, jog monotonija nėra gerai, tačiau audito žmonės patekę į kelias pamokas tokios įvairovės, aišku, nepasigenda, jie pripažintų tik įdarbintų mokinių kryptingą veiklą.

Dirglioji

Visai netikėtai į pamoką įžengia besišypsanti direktorė. Jaučiu: šypsena nežada nieko gero. Rašome, taisome, rašome – kalbos pamoka. Bet mokiniams išsilaksčius direktorė apdovanoja mane tokiais kaltinimais, kad net kabinetas dreba. Viena suprantu: kaip Lietuva mane dar laiko mokykloje, jei aš visiškai nemoku bendrauti su mokiniiais ir apskritai nieko nesugebu. Jaučiu ir potekstę: gal dabar nebūsi toks drąsus, gal labiau mūsų bijosi. Tas jutimas, juk visi žinome, ne ramina, o tik dar labiau klampina. Kaip reikės atsiesti, kaip reikės patikėti, kad gali būti mokytoju, – visai nepadailintas klausimas.

Bet... direktorė išeina, ir kabinete pasirodo abiturientai. Tema: Justino Marcinkevičiaus „Mažvydas“. Iš pradžių kalbi tyliai, ramiai, po truputį energijos randasi vis daugiau. Situacija lyg ir nesudėtinga: mokiniai ieško aforistinių teiginių, vėliau visi juos komentuoja kreipdami dėmesį į kontekstą. Pavyzdžiui: „Esi turtingas, / Jei dar kentėt gali...“, „Žmogaus kančia yra žmonių kančia“, „Bijok laimingų, jeigu jų yra...“, „Jei kuo ir šviečiam – tai geras darbas.“ Problemų kėlimas, argumentų pateikimas – ir paprastas, ir sudėtingas veiksmas. Šitaip mokomės samprotauti, šitaip, nedrąsiai pagalvoju, mokomės gyventi.

Pamokos viduryje pajuntu, jog kalbamės apskritai apie mokytoją. Bet mano sąmonė vis tiek nerami – direktorė ją sužeidė. O gal ne direktorė, bet aš pats?

Praeities lituanistai šviesuliai

Menkučiukės sukakties parašėje

Prof. habil. dr. **Arnoldas PIROČKINAS**

Sausio 5-ąją sukako vieni metai, kai „Dialoge“ pasirodė rubrika „Kalba. Mokykla. Visuomenė“. „Anokia čia sukaktis!“ – pasakys ne vienas skaitytojas. Iš tiesų visai menkutė. Ir vis dėlto pasinaudokime rubrikos metine sukaktimi kaip proga pakalbėti apie mūsų kalbos ir mokyklos sąveiką, kurią visų pirma išreiškia lituanistų mokytojų armijos atgarsis plėtoti ją nepaprastai sparčiai kintančio ir surizgusio gyvenimo sąlygomis. Laikraščio redakcija tam tikslui kaip tik ir skyrė savo naująją rubriką – vylėsi paskatinti mokytojų aktyvumą.

Per tuos metus rubrikoje išspausdinta dešimt straipsnių. Beveik įvykdytas ketinimas kas mėnesį bent kartą išleisti numerį, kurio puslapį pradėtų rubrikos antraštė „Kalba. Mokykla. Visuomenė“. Ėmus plaukti daugiau tinkamos medžiagos, redakcija, rodos, nebūtų pašykštėjusi vietos ir „neplanuotuose“ numeriuose. Deja, tos medžiagos per šiuos metus neatsirado... Tad rubrika iš esmės užpildyta beveik vieno autoriaus rašiniais: devyni iš dešimties priklauso jo plunksnai. Pradžiai gal tai nebūtų labai bloga. Šiuose rašiniuose stengiasi atskleisti vieną kitą bendrinės kalbos problemą, kuri taip pat aktuali mokyklai. Tais rašiniais tarsi norėta paklausti mokytojų lituanistų, kaip jiems sekasi susidoroti su šiomis problemomis mokykloje, ką reikėtų daryti, kad būtų kuo mažiau sunkumų dėl gimtosios kalbos mokymo. Iš anksto autorius buvo įsitikinęs, jog jo, 50 su viršum metų neperžengusio bendrojo ugdymo mokyklos slenkščio lituanisto, rašiniams gresia vienpusiškumas, atsižėjęs požiūris. Tačiau tikėtasi, kad tą vienpusiškumą ir atsijimą sumažins ar net visiškai panaikins kasdienio darbo mokykloje lituanistai.

Deja (ir vėl deja!), autoriui į rankas nepateko nė vienas atsiliepimas: nei teigiamas, nei geranoriškai patikslinantis, nei rūščiai smerkiantis. Rubriką „Kalba. Mokykla. Visuomenė“ gaubia mirtina tyla. Kodėl? Kur glūdi tylos priežastis? Žinoma, pirmiausia tikėtų kaltinti spausdintus straipsnius: jie neįžiebė ugnelės. Tačiau ir tokiu atveju turėjo pasigirsti balsų: duodamas ne tas tonas...

Taigi tūkstantinis lituanistų, dirbančių bendrojo ugdymo mokyklose, pulkas veningai tylėjo. Pasakymas „tūkstantinis pulkas“ gal nėra metaforiškas. Tame pulke sušaukiau net porą tūkstančių narių. Pagaliau ne taip jau svarbu tikslus jų skaičius: šimtelis koks į vieną ar kitą pusę esmės nekeičia. Kur kas svarbiau, kad vargu ar rasis šiandien mokytojas lituanistas be aukštojo mokslo diplomo, t. y. nekvalifikuotas ir neturintis pakankamai savo specialybės žinių.

Čia kažkaip nejučia akys gręžiasi į pirmąjį dešimtmetį po 1918 m. vasario 16 d. paskelbtos Lietuvos nepriklausomybės.

Nesileidžiant į apskaičiavimus, 1922 m. visose Lietuvos gimnazijose ir progimnazijose kažin ar būta šimto lituvių kalbos ir literatūros mokytojų, bet galiu drąsiai sakyti, kad iš jų nė vienas neturėjo savo specialybės aukštojo mokslo diplomo.

Bene labiausiai išprusę lituanistai buvo 1917 10 01–1918 04 27 Voroneže veikusio mokytojų instituto klausytojai, kurie klausė J. Balčikonio skaitytą lituvių kalbos kursą, o sausio ir vasario mėnesiais – ir J. Jablonskio paskaitų. Tų klausytojų iš pradžių buvo 47. Lituvių kalba buvo dėstoma taip pat Voroneže veikusių vadinamųjų Martyno Yčo gimnazijų mokiniams (kiti dalykai dėstyti rusų kalba). Kiek ne kiek lituvių kalbos paprusino 1919 10 15 Kaune pradėję darbą J. Jablonskio vadovauti lituvių kalbos kursai,

turėję iš pradžių 76 klausytojus. 1920 m. literatūros dalykų dėstyti pakviečiamas Liudas Gira. Abu lektoriai turėjo po dvi savaitines paskaitas. Kažkiek vietos lituvių kalba gavo ir 1920 01 27 įkurtuose Kaune Aukštuosiuose kursuose, jų humanitarinių mokslų skyriuje. Tačiau visi šie kursai negalėjo prilygti sistemingam lituvių kalbos ir literatūros mokslui, einamam aukštojoje mokykloje.

Pirmieji diplomuoti lituvių kalbos ir literatūros specialistai gavo diplomus 1926 m., kai baigė 1922 m. įkurtą Kaune Lietuvos universitetą. Tarp jų buvo Mykolas Durys, Kazys Kepalas, Zigmas Kuzmickis, Juozas Lazauskas. 1927 m. studijas baigė Juozas Brazaitis (spaudoje reiškėsis straipsniais, pasirašytais slapyvardžiu V. Kietis) ir Leonas Kuodys.

Nors diplomuotų lituanistų po 1918 m. neturėta, įsikūrusios nepriklausomos valstybės kalbos poreikiai turėjo būti tenkinami: auganti lietuviška mokykla neatidėliotinai vertė rengti programas, leisti vadovėlius, rašyti straipsnius, kuriais būtų atkreipiamas visuomenės ir ypač mokytojų dėmesys į svarbiausius, dažnai prieštarigai suvokiamus dalykus. Visų šių dalykų ėmėsi daugiausia mokytojų seminarijas (nelietuviškas!) baigę švietimo ir kultūros darbuotojai. Jie, nesidairydami į šalis, vadovaudamiesi liaudies patarle „Ne šventieji puodus lipdo“, jausdami atsakomybę ir pareigą, ryžtingai stengėsi diegti lituvių bendrinės kalbos ugdymą mokykloje ir visuomenėje. Vienas kitas šį darbą buvo pradėjęs dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą.

Vienas iš tokių pirmųjų ypač veiklių Lietuvos švietimo darbuotojų lituanistų minėtinas **Juozas Damijonaitis** (1871–1926). Nuo 1890 m., kai baigė Veiverių mokytojų seminariją, iki 1914 m. dirbo toli nuo Lietuvos – Lenkijos pradžios mokyklose, bet nuo lituvių nutolo. Aktyviai dalyvavo Tilžėje leidžiamame „Ūkininke“, o po 1904 m., kai buvo leista Rusijoje lietuviška spauda, ėmė rengti lietuviškus vadovėlius pradžios mokyklai, kurių tada lietuviškų beveik nebuvo. 1906 m. išėjo „ABC: rašymo ir skaitymo pradžiamokslis“, 1908 m. – „Trumpa lituvių kalbos gramatika“ (IV leid. 1917 m.). Nepriklausomojoje Lietuvoje 1925 m. išleistas jos 9-asis leidimas. Į Kauną iš Voronežo galutinai grįžo 1918 m. vasarą. Čia iš vokiečių okupacinės valdžios perėmė miesto mokyklų administravimą ir labai efektyviai vadovavo jų pertvarkai. Be pakartotinių prieškarinių vadovėlių leidimų, jis dar parengė pradžios mokyklos 2-ajam skyriui skaitymų knygą „Vaikų darželis“ (1922, kitos dvi laidos po mirties: 1927 ir 1929 m.).

Veiverių mokytojų seminariją 1897 m. baigė **Stasys Matijošaitis** (1877–1949), taip pat daug metų dirbęs svetimuose kraštuose. Labiausiai jis žinomas kaip Esmičio slapyvardžiu leisto 8 dalių vadovėlio pradžios mokykloms „Sakalėlis“ autorius. Nuo 1918 iki 1942 m. jo pirmoji dalis sulaukė net 32 leidimų. Kitos dalys leidimų turėjo mažiau, bet apskritai iki 1940 m. pervartos pradžios mokyklų 2–4 skyriuose šis vadovėlis buvo labai populiarus: kiti gausūs vadovėliai jo nepajėgė išstumti.

Metais vėliau už S. Matijošaitį Veiverių mokytojų seminariją baigė **Mečislovas Vasiliauskas** (1877–1957). Jo gyvenimas buvo gana neramus ir nepastovus. Taip pat dirbo Lenkijos mokyklose, čia priklausė Suvalkijoje veikusiai lietuvių draugijai „Sietynas“. Žandarams ją išaiškinus, buvo sudaryta garsi „Sietyno“ byla: M. Vasiliauskas suimamas ir ištremiamas į Odesą. 1904–1906 m. mokytojavo Maskvo-

je, o 1907–1915 m. Skrebotiškyje (Pasvalio r.). Karo metais dirbo vėl Maskvoje lituvių karo pabėgėlių pradžios mokyklos vedėju. Grįžęs į Vilnių, čia dirbo neilgai: 1919 m. mokytojas Jurbarko, 1920–1926 m. Biržų ir Šiaulių apskrityse pradinių mokyklų inspektorius (tolygu dabartiniam švietimo skyriaus vedėjui), pasikui mokytojas Šiauliuose, o 1944–1957 m. – Stačiūnuose (Pakruojio r.).

Nepaisant neramaus gyvenimo, M. Vasiliauskas anksti ėmėsi rengti vadovėlius lietuviškai mokyklai. Dar 1907 m. kartu su J. Matulevičiumi (apie jį šiuo kartu neturim duomenų) išleidžia liaudies mokyklų tretiesiems metams skirtą skaitinių knygą „Mūsų dirva“ (kiti leidimai 1917 ir 1920 m.). Šį vadovėlį gana rūščiai sukritikavo J. Jablonskis. Vis dėlto M. Vasiliauskas nesiliovė rengęs naujų vadovėlių. Ypač populiaraus būta elementoriaus „Žibutė“, kuris 1923–1939 m. išėjo devyniais leidimais. Esmičio „Sakalėliui“ pagrindinis varžovas buvo jo Geručio slapyvardžiu pasirašytas pradinių klasių vadovėlis „Rūtelė“. Iš pradžių, kol buvo 4-ųjų skyrių pradžios mokykla, jo būta 4 dalių, o įvedus privalomą 6 skyrių mokslą, pridėtos dalys ir 5 bei 6 skyriui. Pirmajam skyriui teikta dalis, turėjusi paantraštę „Elementorius ir pirmieji skaitymėliai“, 1929–1940 m. sulaukė 8-ųjų leidimų.

Visų M. Vasiliausko darbų čia neapžvelgiame. Tačiau verta nurodyti, jog, skirtingai nuo pirmųjų dviejų mūsų minėtų pedagogų, jis mėgino gvildinti ir metodikos dalykus. An-tai 1924 m. išleido „Lietuvių kalbos pradžios mokslo metodiką“ (pakartota 1927 m.). Tai rodo jo polinkį į tam tikrą teorinį mąstymą.

Kas Didžiojoje Lietuvoje mokyklai buvo „Sakalėlis“ ir „Rūtelė“, Klaipėdos krašto lietuviškoms mokykloms prilygo vadovėlis „Darželis“. Jo pirmoji dalis, „Skaitymo ir rašymo pradžiamokslis“, išėjo 1926 m. (kitas leidimas – 1930 m.). Vadovėlio II dalis (1934 ir 1937 m. leidimai) skirta pradinės mokyklos 2-ajam skyriui, o III dalis – 3-ajam skyriui. „Darželio“ autorius Klaipėdos krašto lietuvis **Mikas Šlaža** (1897–1956) buvo baigęs Klaipėdos preperandumą (paruošiamieji kursai pradžios mokyklų mokytojams) ir 1914–1915 m. mokėsis Klaipėdos mokytojų seminarijoje. Visus mokslus ėjo vokiečių kalba. Trumpai padirbėjęs mokytoju Kretingalės mokykloje, pašaukiamas į kaizerinės Vokietijos kariuomenę. Pasibaigus karui, Plungės progimnazijoje dėstė vokiečių kalbą. Kartu aktyviai dalyvavo Klaipėdos krašto lietuvių veikloje. Po 1923 m. sausio įvykių grįžta į Klaipėdą, dirba keliose mokyklose, o 1925–1938 m. – Klaipėdos krašto gubernatūros (Lietuvos Respublikos įstaiga) vyr. sekretorius, švietimo patarėjas. Be minėto vadovėlio „Darželis“, parengė tris lietuvių kalbos vadovėlius vokiečių kalba (1924, 1930 ir 1934 m.) ir kartu su V. Gailiumi nemažą „Vokiškai lietuvišką žodyną“ (1932). Dėl lietuviško veikimo hitlerininkai jį kalino 1941–1945 m. Zaksenchauzeno koncentracijos stovykloje.

1910 m. baigęs Panevėžio mokytojų seminariją (teko būti J. Jablonskio mokiniu) **Antanas Vireliūnas** (1887–1925) prieš I pasaulinį karą taip pat mokytojavo, bet nepriklausomojoje Lietuvoje nuo pedagoginio darbo nutolo, ketverius metus padirbėjo Švietimo ministerijoje, o pagrindinė jo darbovietė reikėtų laikyti terminologijos komisiją – buvo jos sekretoriumi. Čia jis, remiamas kelių kitų komisijos narių, pasuko komisijos veiklą radikalaus tarptautinių žodžių keitimo lietuviškais naujadarais kryptimi. Šį keitimą, atrodo, toleravo

ir komisijos narys K. Būga. Nepritarę beato-dairiškam tarptautinių žodžių vijimui iš bendrinės kalbos J. Jablonskis ir J. Balčikonis patyliukais nuo komisijos nusišalino.

1924 m. atskiru leidiniu (sudarytoju laikomas A. Vireliūnas) išėjo „Įvardai arba terminai, priimti terminologijos komisijos“, kuris akivaizdžiai parodė kalbos komisijos darbo krypties ydingumą. Tų metų vasarą sunkiai susirgęs K. Būga mirė gruodžio 2 d. Tad A. Vireliūno priešininkai pasijuto turį laisvesnes rankas. Ir štai gruodžio pabaigoje „Ryto“ dienraštyje pasirodė būdinga antraštė *Lietuvių kalbos mokytojo* (slapyvardis neišaiškintas) straipsnis „Del vireliūnizmų ir terminologizmų“, supeikiantis komisijos sekretoriaus užmojų iš lietuvių bendrinės kalbos pašalinti kone visus tarptautinius žodžius.

Po dviejų mėnesių, 1925 m. vasaryje, „Lietuvos“ dienraštyje išspausdinamas J. Jablonskio straipsnis „Naujieji mūsų terminai“, kuriame apie „Įvardų“ leidinį ir jo terminus pasakyta gana rūščiai: „Man, seniui, net galva ima suktis beskaitant įvairių tų terminų rinkinius ir projektus.“

Prasidėjusi diskusija greitai baigėsi Švietimo ministerijos nutarimu paleisti A. Vireliūno tvarkomą terminologijos komisiją ir sudaryti naują. Jos pirmininku skiriamas J. Jablonskis. Tačiau komisijos nariu (tikriausiai ne be pirmininko teikimo ar pritirimo) paliekamas A. Vireliūnas. Šis dirbti naujojoje komisijoje atsisakė. Tačiau mėginimas palikti A. Vireliūną komisijoje rodo, jog J. Jablonskis, nepritaręs radikaliai terminų lietuvinimui, vis dėlto vertino jį kaip lietuvių kalbos specialistą. Taigi A. Vireliūnas, kad ir neragavęs aukštųjų kalbotyros mokslų, pripažintas kaip ganėtinai rimtas kalbininkas.

Dar mažiau su mokykla buvo susijęs **Stasys Dabušis** (1898–1974), taip pat nebaigęs aukštųjų mokslų. Mokydamasis Voroneže M. Yčo gimnazijoje (baigė 1918 m.), jis 1915–1920 m. labai artimai bendravo su J. Jablonskiu. Paskiau jų keliai išsiskyrė. Tačiau, nepaisant kai kurių jo nuostatų savotiškumo, jį, kaip ir A. Vireliūną, galima laikyti ryškiu ir veiksmingu lietuvių kalbos darbuotoju pirmajame nepriklausomosios Lietuvos dešimtmetyje: labai daug taisė ir redagavo rengiamų spaudai leidinių, parašė nemažą išsamių kalbos recenzijų, aktyviai rinko žodžius. Savo kalbos idėjas stengėsi įgyvendinti paties parašytose mokslo populiarinimo knygose ir grožinės literatūros kūrinių vertimuose. O jo nepriimtinos kalbos ugdymo keistenybės kilo ne iš menko kalbos mokėjimo, ne iš to, kad nebuvo baigęs universiteto. Juk panašių keistenybių rastume ir kurių ne kurių kalbininkų su aukštojo mokslo ar net mokslo laipsnio diplomais veikloje.

Nepajėgiami čia apibūdinti visų aukštojo mokslo neįgijusių, bet labai lietuvių humanitarinei kultūrai nusipelnusių žmonių. Iš lituanistų pedagogų dar galėtume paminėti daugiau literatą negu kalbininką **Antaną Giedraitį-Giedrį** (1892–1977) ir nei kalbininkų, nei literatų nesisavinamą produktyvų vadovėlių autorių aktyvų veikėją **Augustiną Jakučionį** (1884–1969). Bene ryškiausias „necenzuotas“ literatūros ir kultūros darbuotojas – **Juozas Tumas-Vaižgantas** (1869–1933). Šalia jo pastatykime **Petrą Cvirką** (1909–1947) ir **Ievą Simonaitę** (1897–1978).

Iš mūsų dienų bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų neketinama reikalauti tolygių darbų, bet ryžto aktyviau įsijungti į savo specialybės dalykų svarstymą jie parodyti galėtų. Tam dievaizn kokio mokslo ir talento nereikia.

„Užaugino“ šakotą giminės medį

Jau dešimtmetį Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijoje vykdomas projektas „Šakotas giminės medis“. Tai labai įdomus, daug laiko reikalaujantis darbas. Jį atlieka kiekvienas pirmoje klasėje besimokantis gimnazistas. Pirmiausia mokiniai dalyvauja integruotoje lietuvių kalbos ir etikos pamokoje, kurioje yra supažindinami su darbo reikalavimais, pavyzdžiais. Po to patys imasi darbo. Jų užduotis – rasti informacijos apie seniausius giminės žmones (jų vardus ir pavardes, gimimo datas, profesijas...), įdomių faktų apie savo giminę. Moksleiviai važiuoja į kaimus, klausosi senelių ir prosenelių pasakojimų, išklausinėja savo tėvus. Surinkta informacija apipavidalinama ir pristatoma klasėje. Iš projektinių darbų kasmet surengiama paroda. Apie tai „Dialogui“ parašė **Aistė Stulgytė**.

Jaunieji samariečiai lankėsi vienuolyne

Šiaulių Dainų progimnazijos Jaunųjų samariečių būrelio nariai su vadove L.Jankauskiene lankėsi Šv. Ignaco Lojolos vienuolyne ir bažnyčioje. Bažnyčios rektorius tėvas A.Baniulis supažindino jaunimą su vienuolyno ir bažnyčios istorija, papasakojo apie Šv. Ignaco Lojolos – vienuolyno įkūrėjo – biografiją. Vyko diskusijos religine ir jaunimui aktualia tematika. A.Baniulis pasakojo apie palaimintą popiežių Joną Paulių II, jis yra lankęsis šiame vienuolyne.

Bendradarbiavimo galimybės parodytos tėvams

Mažeikių Kalnėnų pagrindinėje mokykloje Vaiko gerovės komisijos iniciatyva organizuota atvirų durų savaitė specialiųjų poreikių mokinių tėvams. Jie buvo kviečiami į mokyklą pažiūrėti, kaip specialistai (logopedas, specialusis pedagogas, psichologas, socialiniai pedagogai) dirba su jų vaikais, bei pasimokyti, kaip toliau vaiką ugdyti namie. Tėvai turėjo galimybę stebėti ir savo vaikų neformaliojo ugdymo veiklą mokykloje. Popamokinius užsiėmimus vedė technologijų mokytoja T.Damulienė. Daugiausia tėvų savo pratybose sulaukė mokyklos logopedė G.Klovienė. Socialinės pedagogės E.Babenskaitė ir R.Samuilaitė specialiųjų poreikių mokiniams vedė dailės terapijos užsiėmimą: vaikai piešė ant stiklo, naudojo piešinių pasikeitimo ir piešimo karštu plastilinu metodikas. Dailės terapijos užsiėmimai lavina vaikų vaizduotę, bendravimo ir empatijos įgūdžius, padeda išreikšti jausmus, potyrius, nuotaiką, lavina smulkiąją motoriką ir kt. Mokyklos psichologė D.Gerikienė vedė dekupažo terapijos užsiėmimą. Jo metu vaikai kūrė atvirukus, puošė akmenukus, padarytus darbelius pristatė draugams.

„Pasibaigus savaitei įvyko aptarimas, kuriame dalyvavo mokyklos administracija, specialistai ir mokinių tėveliai. Nutarta tokią savaitę organizuoti kiekvienais mokslo metais, nes tokia veiklos forma skatina mokyklos bei tėvų bendradarbiavimą, įvairiapusiškai ugdo specialiųjų poreikių mokinį, suteikia tėvams progą suvokti, koks sunkus yra mokykloje dirbančių specialistų darbas“, – dalijasi Kalnėnų pagrindinės mokyklos specialioji pedagogė **Sandra Adomavičienė**.

Didždvario gimnazijoje – savivaldos rinkimų simuliacija

Šiaulių Didždvario gimnazijos dešimtokai susitiko su „Transparency International“ Lietuvos skyriaus (TILS) projektų koordinatorė Rugilė Trumpytė. Viešnia pristatė gimnazistams TILS simuliacinį žaidimą, kuriuo siekiama supažindinti moksleivius su pilietinėmis teisėmis. „Gimnazistai, pasiskirstę vaidmenimis ir dirbdami grupėmis, diskutavo ir bandė išsiaiškinti, ar Fantazimerijos savivaldybės mero rinkimų rezultatai buvo suklastoti, ar reikia anuliuoti rinkimų rezultatus. Po simuliacijos įvyko diskusija, kurios metu aptarti žaidimo rezultatai, aiškintasi, kas yra politinė korupcija“, – praneša „Dialogui“ **Lukas Šniolis**.



■ „Transparency International“ Lietuvos skyriaus (TILS) projektų koordinatorė Rugilė Trumpytė su Didždvario gimnazijos dešimtokais aiškinosi, ar Fantazimerijos savivaldybės mero rinkimų rezultatai nebuvo suklastoti...

Sėkmingai „Teisingu keliu“

Panevėžio rajono pedagoginė psichologinė tarnyba jau ketverius metus iš eilės organizuoja sveikos gyvensenos propagavimo konkursą „Teisingu keliu“. Naujamiesčio vidurinės 2–3 klasių mokiniai jame labai sėkmingai pasirodė ir rajone užėmė visas prizines vietas, – praneša „Dialogui“ mokytojas **Sigitas Žaluda**. Trečiokė S.Banaitytė iš antrinių žaliavų sukūrė „Mėgstamiausių vaisių kraitelę“ (III v.), antroakai sukūrė bendrą darbą „Vaisių ir daržovių kraitelę“ (II v.), trečiaklasė V.Žaludaitė parašė ir iliustravo pasaką apie mergaitę, kuri nevalgė daržovių ir susirgo (I v.). Konkursui mokinius ruošė mokytojos Asta Žaludienė ir Danutė Milavickienė.

➤ POŽIŪRIS

XXI amžiaus Lietuva: aksominis vaikystės genocidas (II)

▷ Atkelta iš 4 p.

Apie tai, kad Lietuvos moteris, motina yra diskriminuojama, stumiama lauk iš darbo rinkos, iš aktyvios saviraiškos, aš nekalbėsiu. Ne kalbėsiu ir apie tai, kad negali išmirštančios, išsivaikštančios valstybės valdžia šitaip užmuša paskutiniuosius motyvacijos gimdyti, tapti motina likučius. Pasakysiu tik, kad ikimokyklinė įstaiga tiesiogiai susijusi su skaitymo gebėjimais, PIRLS ir visais kitais įmanomais tarptautiniais reitingais, su šalies ateitimi.

Apvagiame vaikus ir save

Lietuvoje yra šeimų, kurios turi labai stiprų kultūrinį kapitalą ir habitusą. Ateidamas į pradžios mokyklą, tokios šeimos vaikas jau moka skaityti ir skaičiuoti, namuose turi gausią vaikišką biblioteką, kompiuterį su mokomosiomis programomis, būna jau aplankęs daugumą žymiųjų Lietuvos vietų, pasivažinėjęs su tėvais ar seneliais po užsienius, aplankęs tenyškščius muziejus ir pan. Bent ketverius metus jam kasdien kažkas skaitė pasakas, mokė piešti, konstruoti, jis lanko privačias mokyklėles – šokių, dailės, sporto, anglų kalbos. Emancipuotas, pasitikintis savimi ir aplinka vaikas. Tamsių gyvenimo spalvų jis dar nematė. Tokių vaikų nėra itin daug ir jiems, bėda nematė, tas darželis nėra absoliučiai būtinas.

Deja, energetinėje vergovėje, bedarbystėje ir socialinėse pašalpose prasmegusioje Lietuvoje yra ir kitokių šeimų bei kitokių vaikų. Yra masė vienišų motinų, beviltiškai kovojančių už kapeikinius alimetus, yra masė atotolio šeimų, kur emigravusių tėvų vaikai numesti seneliams, giminaičiams. Yra masė užguitų ir deprivuotų šeimų. Yra šeimų, kurios iš pirmo žvilgsnio normalios,

bet tėvai sėdi prie savo kompiuterio, o vaikai – prie savo. Išsisas paras jie fiziškai yra greta, bet jokios bendros dvasinės veiklos tarp jų nėra. Nėra savaitėmis ir mėnesiais. Teritoriniu principu veikianti moderni ikimokyklinė įstaiga yra vienintelis socialinis ir kultūrinis ramentas tokiems vaikams. Jei toks vaikas kuo anksčiau nepradeda lankyti darželio, mes pavagiame iš jo ateitį, normalią socializaciją, būsimą karjerą. Visuomenė pavagia iš vaiko lygias galimybes ir teisę į socialinį teisingumą.

Bukiems neoliberalizmo fanatams valdžioje ir versle aš dar pridurčiau – jūs netenkate aktyvaus vartotojo, banko sąskaitos ir draudimo poliso turėtojo, pinigų investuotojo, daug uždirbančio mokesčių mokėtojo. O ką gaunate? Geriausiu atveju nekvalifikuotus žmogiškuosius išteklius, blogiausiu atveju – pašalpininkus ir potencialius nusikaltėlius.

Išeitis – nedidelio mobilaus darželio modelis

Mūsų išeiviai Airijoje ir kitur patys sugalvojo, kaip spręsti mažamečių priežiūros problemą. Atsirado lankstus mobilus darželis, kuris apima 6 ar 10 vaikų. Kelias dienas per savaitę darželis veikia pas vieną mamą namuose, kitomis dienomis – pas kitą. Pati mama ir auklėtoja, ir vedėja, ir valytoja, ir švietimo skyriaus metodininkė. Apsukrūs mūsų emigravę tautiečiai svetimoje

šalyje be jokios tenyškščės valdžios paramos, be Lietuvos palaikymo išrado ir gyvenime patikrino nedidelio mobilaus darželio modelį.

Negimdanti ir išmirštanti Lietuvos valstybė su savo mi-

„Lietuvos moteris, motina yra diskriminuojama, stumiama lauk iš darbo rinkos, iš aktyvios saviraiškos. Šitaip negali išmirštančios, išsivaikštančios valstybės valdžia užmuša paskutiniuosius motyvacijos gimdyti, tapti motina likučius.“

nisterijomis, savivaldybėmis, mokslininkais, pedagogais šito padaryti negali. Niekaip neatsikratoma darželio-monstro modelio. Kada vaikų nėra, o namų ūkiai geografiškai išsibarstę, vienintelis išsigelbėjimas – nedideli mobilūs susikoooperavusių šeimų, gatvių ir bendruomenių darželiai. Rajonuose savivaldybės turi pastatų, prie tėvų iniciatyvos pridėjime valstybinę dotaciją, metodinę pagalbą iš didelio darželio ir švietimo skyriaus, iš

vietinės ambulatorijos – ir problema bus pradėta spręsti.

Svačiojama apie pelną nešantį privatų darželį. Privataus darželio modelis, kur tėvai moka po 1,5 tūkst. Lt per mėnesį, šalyje jau egzistuoja. Tik jis sprendžia ne Lietuvos vaikų, bet aukštesniojo sluoksnio šeimų, kurių šalyje labai mažai, problemas.

Šiandien net toks uždavinys – sukurti nedidelio mobilaus darželio modelį – nėra keliamas, niekas šalyje tuo neužsiima. Europiniai milijonai iššvaistomi dirbtinai išgalvotiems projektams, iniciatyvoms, kurios beviltiškai žūsta jau kitą dieną, kai tik baigiasi projektiniai pinigai. Valdžia nesusiprato, kad reikia skirti lėšas diversifikuotai bei lanksčiai darželių sistemai sukurti ir išbandyti.

Tęsinys – kitame numeryje.

Prof. habil. dr. Gediminas MERKYS

BLYNAI:

Saulės simbolis nuo pagoniškų laikų

Atrodytų, populiarnesnio valgio už blynus neįmanoma ir surasti. Juolab kad blynai, kaip visi puikiai žinome, ne šiaip sau maistas, o ritualinis senovinio pagoniško Saulės kulto patiekalas. Blynai iš esmės ir buvo Saulės simbolis, neatsiejamas nuo apeigų, kuriomis mūsų protėviai dar ikrikščioniškais laikais pažymėdavo atšiaurios žiemos pabaigą.

Krikščionybė sklandžiai integravo

Remiantis legenda, Užgavėnių dievaitės tėvu buvęs Šaltis. Dievaitę kažkuris iš žmonių sutiko pačiu rūškiausiu ir šalčiausiu metu miške, kur ji slėpėsi nuo žmonių tarp didelių sniego pusnių. Plonytė besišypsanti mergina pažadėjo padėti žmonėms, juos sušildyti ir pralinksminti. Ir atėjo pas juos, bet jau ne kaip trapi mergiotė, o kaip stamanti moteris ugnimi degančiais skruostais. Linksmai šypsodamasi, ji visus ragino šokti ir linksmintis. Džiaugsminga pagoniška šventė pasirodė tokia gajai, kad krikščionys, pamatę, jog kovoti prieš ją beviltiška, įtraukė ją į savo metines apeigas.

Per Užgavėnės neskambinama varpais, oficialios bažnytinės šventės lyg ir nėra. Tačiau, tapusios Didžiojo pasninko (gavėnios) išvakarėmis, Užgavėnės drauge su blynais įtrauktos į velykinį ciklą. Nepaisant to, jos išlieka pagoniškai linksmos ir kupinos šėliojimo. Ypač jas mėgsta jaunimas, ne veltui ši šventė švenčiama ir mokyklose.

Daugelyje tautų kiekviena Užgavėnių savaitės diena turi savo pavadinimą: *Susitikimų, Koketavimų, Skanėstų, Lėbavimų* (ketvirtadienis – plačiųjų Užgavėnių pradžia: reikia valgyti iki žagsulio, gerti iki svaigulio), *Uošvės vakarienės, Mošos pasisėdėjimų* ir – pagaliau – *Palydų*. Skanėstų dieną uošvė privalo pasikviesti ir blynais pavaišinti dukras su žentais. O penktadienį pastarieji privalo pasikviesti tėvus. Jei šie to nepadaro – sunkus įžeidimas. Nors bet kuriuo atveju vaisės iš

esmės organizuojamos uošvės sąskaita: ji dar ketvirtadienį turi atsiųsti jaunajai šeimai visko, ko reikia blynams kepti, – pradedant indais ir baigiant miltais bei sviestu.

Seni beveik kaip duona

Tačiau blynais gardžiuojamasi ne tik per Užgavėnės – jie „lydi“ žmogų visą gyvenimą. Blynai patiekiami gimdyvėms, yra neatsiejamas daugelio tautų gedulingų vakarienių patiekalas.

Išvažiavę kelionėn po užsienio šalis pastebime, kad ten blynai irgi mielai valgomi, gal net dažniau nei pas mus. Lietuvoje, pavyzdžiui, blynais kaip ledais gatvėse iš vežimėlių neprekiaujama, o štai Prancūzijoje ir Italijoje – kiekviename žingsnyje. (Tiesa, ten dažniau sutinkami blynėliai, jie šiek tiek skiriasi nuo blynų, bet apie tai vėliau.) Pardavėjas vikriai ir greitai iškeps blynėlius jūsų akys ant savo kilnojamosios krosnelės ir patieks tiesiai nuo keptuvės.

Šis patiekalas žinomas Vakarų Europoje nuo seniausių laikų. Jį valgėdavo dar senovės Romoje. Plonyčio paplotėlio pagaminimo paprastumas žadina mintį, kad blynai yra tokie pat seni kaip duona, o gal net senesni. Štai daugelyje šalių, kadaise įėjusių į Romos imperijos sudėtį, blynėliai buvo kepami sausio 1-ąją. Šiuo atveju jie taip pat laikomi Saulės simboliu.

Įprotis švęsti Naujuosius paveldėtas iš pagoniškojo Saulės kulto, kuris buvo toks stiprus senovės Romoje, jog Krikščionių bažnyčia ir šiuo atveju, pajutusi negalinti nugalėti pagoniško apeigų, išmintingai pažvelgė pro pirštus į tai, kad krikščioniškoji šventė, sutapusi su pagoniška, išlaikė kai kurias jos apeigas.

Minėtų kultų panašumas neabejotinas: ir vienu, ir kitu atveju švenčiama naujų žemės ūkio darbų ciklo pradžia. Tik vienoje šalyje (kurių klimatas šaltesnis, o žiema ilgesnė ir snieguota) metų pradžia senovėje buvo laikomas pavasaris, o saulėtoje ir šiltoje Italijoje Saulę žmonės apeigomis garbindavo nuo to momento, kai imdavo ilgėti diena. Jau sausį nuo vynuogynų apipjaustymo prasidėdavo darbai laukuose. Bet savo esme ir apeigomis romėnų Saturnlijos ir Užgavėnės – viena ir ta pati Saulės šventė: tie patys blynai, tos pačios nesutramdomos, kuriam laikui visas luomų ribas nutrinančios linksmybės. Ir reikia pripažinti, kad gaminti blynėlius su įvairiausiais įdais italai moka meistriškai...

Subtilieji prancūzų blynėliai...

Ir prancūzai neapsieina be blynėlių įvairiose žmogaus gyvybinio ciklo apeigose. Štai, pavyzdžiui, pirmąją santuokos dieną jaunoji kepa vyrui blynėlius. Pagal paprotį apverstį juos ji turi vikriai krestelėdama keptuvę. Jeigu jaunajai tai sklandžiai pavyksta – santuokiniame gyvenime ji bus laiminga.

Blynėlius prancūzai valgo kaip saldų patiekalą ir vyną prie jų parenka atitinkamą: natūralų ir saldų baltąjį. Kartais blynėliai apipilami romu, kuris padegamas prieš patiekiant į stalą...

Kelionę iš šalies į šalį, orientuojantis į blynus, kaip į švyturį, galima būtų pratęsti: jie valgomi ir Vengrijoje (minimi XVIII ir XIX amžių vengrų kulinarinėse knygose), ir Olandijoje, ir Anglijoje, rasime jų ir perplaukę vandenyną.

Daugelis painioja blynus su blynėliais. Skirtumas tarp šių gaminių tik vienas, bet būtent jis leidžia nubrėžti ryškią ribą: tikri blynai gaminami tik iš mielinės teslos. Tiesa, vietoj mielių galima panaudoti ir rūgpienį, sodą, kiaušinių baltymus, bet tai jau pakaitalai. Blynėlius stengiamasi iškepti kuo plonesnius, o tikrieji blynai turi būti putlūs ir iškilę.

Nors blynų tesla atrodo labai paprasčia, ją užmaišyti tinkamą pavyksta ne visada. Čia prasideda patys tikriausi burtai... Geriausia, kad apie ketinimą kepti blynus šeiminiškė niekam neužsimintų, nes teslą gali nužiūrėti. Senovėje sakydavo, jog teslą geriausia maišyti ant upės ar ežero kranto arba bent kieme, šviečiant mėnuliui. Pastarojo galima prašyti pagalbos.

Savo pasakojimą apie blynus pabaigsime „skania“ citata iš Antono Čechovo apsakymo: „Podtykinas maloniai nusišypsojo, žagtelėjo iš susižavėjimo ir apipylė juos (blynus – *red. pastaba*) karštu sviestu. Vėliau, tarsi žadindamas sau apetitą ir mėgaudamasis pagunda, lėtai aptepė juos ikrais. Vietas, ant kurių šie nepateko, apliejo grietine...“ Tiesa, savo gyvenimišką kelią Podtykinas baigė mirtimi nuo... persivalgymo.

Pasitikime Užgavėnės!

Parengė Dana DOVYDAITYTĖ

Piešimas kaip motyvacijos skatinimo priemonė

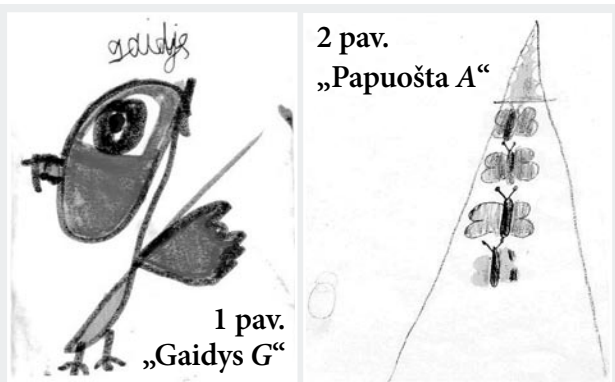
Ingrida TAMMI-LEISTRUMIENĖ,

Klaipėdos Simono Dachso progimnazijos vyr. logopedė

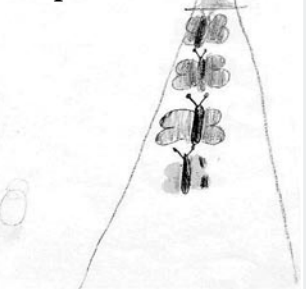
Logopediniuose užsiėmimuose, kaip ir pamokose, labai svarbu mokinius sudominti. Vienas iš būdų – piešimas.

Piešiame raides

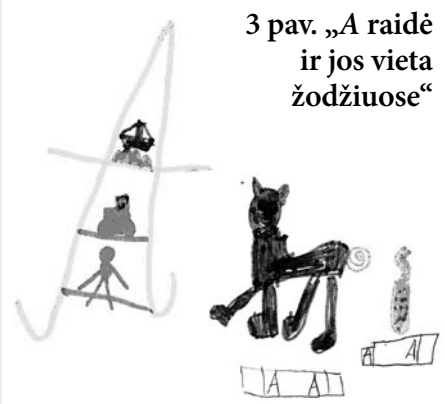
Kalbėdami apie garsus, siejame juos su raidėmis, tad mokiniams siūlau parašyti raidę ir nupiešti paveikslėlį, kurio pavadinimas prasideda ta raide (1 pav.). Mokiniai mėgsta spalvinti, papuošti raides ornamentais (2 pav.). Papuošti raides, nupiešti paveikslėlius, kurių pavadinimuose yra papuoštoji raidė, pažymėti raidės vietą žodyje (3 pav.).



2 pav. „Papuošta A“



3 pav. „A raidė ir jos vieta žodžiuose“



Raidžių knygelių gaminimas

Mokiniams duodu popieriaus lapą ir prašau jį perlenkti pusiau, kad pasidarytų knygelė. Tada siūlau užrašyti raidę, aplink ją nupiešti paveikslėlį, kurio pavadinimas prasideda ta raide. Lapo apačioje prašau parašyti, ką

nupiešė. Vienoje lapo pusėje piešiame paveikslėlius, prasidedančius viena raide, kitoje lapo pusėje – prasidedančius kita raide. Šį būdą taikau, kai su mokiniais mokomės skirti panašiai skambančius garsus.

Piešiniai iš raidžių

Norėdama, kad mokiniai lengviau įsimintų raidę, siūlau mokiniams nupiešti paveikslėlį, kurio pavadinimas prasideda nurodyta raide, ir ta raide kaip ornamentu jį papuošti (4 pav.) ir pan.

Mokydama skirti panašiai skambančius garsus, pasiūlau nupiešti piešinį, kurio objektai būtų nupiešti iš būtent tuos garsus žyminčių raidžių ir kurių pavadinimuose būtų tie garsai. Atlikus darbą prašau papasakoti, ką mokinys nupiešė. Pavyzdžiui, mokantis skirti u ir ū, piešinyje galimi tik tokie objektai, kurių pavadinimuose yra šios raidės (5 pav.). Klausiu, kuriuose žodžiuose yra u, ū (*paukščiukai, dūmai, namukas* ir pan.). Siūlau išvardyti žodžių garsus, užrašyti žodžius, tada perskaityti.



4 pav. „Pirštinė“



5 pav. „Piešinys U ir Ū“

Teksto iliustravimas

Kartais pasiūlau mokiniams išklausti skaitomą pasakojimą. Tekstas turi būti neilgas. Perskaičiusi prašau nupiešti iliustraciją. Kol mokiniai piešia, tekstą perskaitau dar kelis kartus. Prašau mokinių pakomentuoti savo iliustracijas. Iš

mokinių piešinių matau, kaip jie įsigilina į kūrinį, kaip ir ar teisingai jį suvokia. Taip lavinama ir mokinių vaizduotė.

Dėmelių liejimas, istorijų kūrimas

Dalyvaudama projekte „Mokytojų ir kitų mokyklos specialistų kompetencijų stiprinimas kūrybiškumo, vaizduotės ir vaikų poreikio skaityti srityse“ (jį vykdė VŠĮ „Menų valty“) išmokau dėmelių liejimo technikos ir mielai ją taikau savo darbe. Mokiniai ant šlapio popieriaus lieja spalvas. Išlieję dėmeles mąsto, į ką jos panašios, ir sukuria istoriją, pasakojimą ar pasaką. Vaikams ši veikla labai patinka. Mokiniai istorijas gali užrašyti arba tiesiog papasakoti. Vaikai savo sukurto pasakojimo paskaito draugams. Istorijas galima pasiūlyti kurti ir pagal kitų mokinių išlietas dėmeles.

Rebusai

Mokiniams pasiūlau sugalvoti žodį, užrašyti jį ant lapelio ir niekam nerodyti. Patikrinu, ar žodis užrašytas teisingai. Pagal kiekvieną sugalvotojo žodžio raidę ant kito lapelio mokiniams nupiešiu eilę nedidukų paveikslėlių, kuriuose pavaizduotų objektų pavadinimai prasideda reikiama raide. Pvz., jei sugalvotas žodis „namas“, ant lapelio nupiešiami: nulis, akiniai, mašina, agurkas, saulė. Draugas turi atspėti, koks žodis užšifruotas.

Piešimas pagal instrukciją

Siekdama lavinti mokinių gebėjimą suprasti žodines instrukcijas, pasiūlau piešti pagal instrukciją. Pvz.: „Nupieškite lapo viduryje namą. Namo stogą nuspalvinkite rudai. Nupieškite duris, langus. Nupieškite rudą kamina, iš kamino rūkstančius pilkus dūmus. Namo kairėje nupieškite medį, namo dešinėje nupieškite gėlyną. Virš namo šviečia saulė. Priešais namą tupi šuo ir katinas.“

Instrukcijos gali būti įvairios. Gali būti pateikiama instrukcija raštu, tada matome, kaip vaikas supranta rašytines instrukcijas.

Piešiame eilėraščius

Eilėraščių mokymąsi palengvina „eilėraščio piešimas“. Mokiniams labai patinka galvoti, kaip nupiešti vieną ar kitą eilėraščio žodį, kad jį geriau įsimintų. Piešiame kolektyviai lentoje ir piešimo lapuose arba individualiai. Vaizdai piešiami atkartojant žodžių seką eilutėje.

Pastebėjau, kad darbo būdų įvairovė sukelia mokiniams teigiamų emocijų ir padeda produktyviai siekti užsibrėžtų tikslų.

Mokomės taupyti elektros energiją

Pakruojo „Žemynos“ pagrindinės mokyklos fizikos mokytoja **Daiva Dumšienė** parašė „Dialogui“ apie savo mokykloje du mėnesius vykdytą projektą, kurio pagrindinis tikslas buvo įtraukti mokinius į elektros energijos taupymo akciją, supažindinti juos su atsinaujinančiais ir taupiais energijos šaltiniais. Tam analizuoti mokyklos elektros energijos ir šilumos skaitiklių parodymai.

Mokytoja pasakoja: „Projekto pradžioje 1–10 kl. mokiniai buvo testuojami (testas „Ar aš esu tikras savo mokyklos šeiminiškumas?“). Testavimo metu mokiniai išsiaiškino, kiek gerai jie pažįsta aplinką, kurioje mokosi, kiek žino apie šilumos ir elektros energijos taupymą. Įgyvendinant projektą vyko akcija „Energijos sutaupai – „žalią“ lemputę gamtai uždegei“, kurios metu mokiniai stengėsi kuo

rūpestingiau išjunginėti mokykloje tuščiai veikiančius elektros prietaisus ir padarę tokį gerą darbą – pranešti mokytojai. Šauniaisai pasidarbavusiųjų laukė apdovanojimas.“

Be to, dvi aštuntokės parengė standą „Energijos taupymas“. Mokinės kartu su mokytoja D.Dumšiene fiksavo bei analizavo elektros energijos ir šilumos skaitiklių parodymus. Vėliau šie parodymai buvo lyginami su praeitų metų to paties laikotarpio parodymais.

„Rezultatai mus nudžiugino, – rašo mokytoja, – nes šiais metais sutaupėme net 2 proc. elektros energijos. Labai smagu, kad vaikų įsijungimas į akciją davė rezultatų. Taigi, pradžia padaryta, o gera pradžia – pusė darbo. Kitais metais stengsimės sutaupyti dar daugiau.“



■ Aštuntokės M.Drupaitė ir D.Venclovaitė kartu su fizikos mokytoja D.Dumšiene fiksavo bei analizavo elektros energijos ir šilumos skaitiklių parodymus.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telen@takas.lt

www.dialogas.com

Redaktorė **Lizeta Lozuraitytė**: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas **Vytautas Strazdas**: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė **Lina Paragytė**: korektura@dialogas.com
Maketuotojas **Arturas Gusevas**: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė **Rasa Krilavičiūtė**: buhalterija@dialogas.com
Administratorė **Laurena Remenčiūtė**: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Jmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 6000118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai neregistruojami ir negrąžinami. Kopijuoti ar platinti savitiraštyje publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS FONDAS Media Support Foundation

Išleista ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. l. Tir. 2021 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė,
Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392–1916

SUKAKTYS

Muzikos mokykla švenčia

Šiais metais Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetė muzikos mokykla švenčia 65-erių metų jubiliejų.

Vasario 8 d. 17 val. mokykloje, kurią baigė daug nūnai žymių vokalistų, pianistų, violončelininkų ir kitokiais instrumentais grojančių muzikantų, vyks šventinis koncertas.

„Dialogo“ inf.

Klaipėdos „Vyturio“ pagrindinei – 25!

Klaipėdos „Vyturio“ pagrindinė mokykla, nuo savo egzistavimo pradžios išsiskirianti ypatingu dėmesiu muzikiniam ugdymui, šventiniu koncertu paminėjo savo 25-erių metų sukaktį. Direktorius pavaduotoja ugdymui **Salomėja Griškevičienė** „Dialogui“ rašo: „Gražu buvo žiūrėti, kaip jubiliejiname koncerte kartu su mokyklos choristais improvizavo ir tikras muzikos virtuosas, gerbiamas miesto meras Vytautas Grubliauskas. Tai didelė garbė ir paskatinimas mokiniams niekada neapleisti muzikos. Skoninga apranga, smagiu muzikavimu šventės dalyvius džiugino liaudies muzikos kapela „Vyturiukai“, vadovaujama Skaistės ir Augustino Užkuratų. Šis kolektyvas mielai dalyvauja ne tik mokyklos, bet ir miesto renginiuose... Mokykla ne tik muzikuoja. Jau keletą metų puikius šokių projektus-koncertus miesto visuomenei pristato choreografijos mokytojas Rolandas Stonys. Meninio žodžio skaitymo konkursuose sėkmingai pasirodo mokyklos skaitovai, vadovaujami lietuvių kalbos mokytojų Vidos Janulienės ir Aldonos Jušienės. Mokyklos „dailininkai“, vadovaujami dailės mokytojos Rožės Mingilaitės, dalyvauja parodose, eksponuoja darbus įvairiose miesto erdvėse...“ Pasak informacijos autorės, šventė įrodė, kad „ir po visų reformos skersvėjų padarytų žaizdų mokykla gyva, išlaikiusi savo menišką veidą, muzikuojanti, šokanti, besidžiaugianti“.



■ Klaipėdos „Vyturio“ pagrindinė mokykla, nuo savo egzistavimo pradžios išsiskirianti ypatingu dėmesiu muzikiniam ugdymui, šventiniu koncertu paminėjo savo 25-erių metų sukaktį.

PROJEKTAI. „Aukštosios kultūros impulsai mokykloms“

Atsipalaiduoti, persikūnyti, kurti save

„Sustoję į ratą mokiniai mokėsi kvėpuodami atsipalaiduoti, atliko veido atpalaidavimo pratimus: raukė kaktą, tariamai valgė obuolį, o paskui „šlavė“ burną, šypsojosi ligi ausų, dar „dažė“ įsivaizduojamą sieną, atliko pasitikėjimo pratimus...“ – apie pamoką „Teatro uždangą pravėrus...“, kurią Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazijos moksleiviams vedė Kauno dramos teatro aktorė Audronė Paškonytė (Vaidotienė), „Dialogui“ pasakoja mokytoja **Rima Šarkanienė**. Muzikologė Ramutė Kalnėnaitė savo pamokoje toje pačioje progimnazijoje pademonstravo, kaip atsirado violončelė, kaip ja išgaunami garsai, griežė žinomus kūrinius... Į svečius atskubėjęs sporto žurnalistas Vidas Mačiulis mokiniams dar kartą priminė gerai žinomas tiesas: blogas žodis jaučiu sugrįžta, kaip šauksi – taip atsilieps; svečias ragino mokinius gyventi dorai, daryti gerus darbus, nes jie žmogui padeda kurti save...

Sausį į projekto AKIM pamoką „Saulėtekio“ aukštesniųjų klasių mokinius pakvietė rašytoja Gintarė Adomaitytė. Linksmi ir žaismingi nusiėmimai rašytoja pamoką-kūrybinę dirbtuvę pavadino „Mano gyvenimo linksniuotė“ ir lietuvių kalbos mokė kitai: vieni mokiniai tapo korespondentais, galvojo netikėtus klausimus, o kiti į juos atsakinėjo. Pamokos dalyviams patiko persikūnyti į knygos ar filmo herojų ir tarsi „netyčia susitikus“ pasikalbėti.

Vasarį mokyklos bendruomenės laukia susitikimas su fotomenininku Romualdu Požerskiu.



■ Rašytojos Gintarės Adomaitytės pamoka-kūrybinės dirbtuvės „Mano gyvenimo linksniuotė“ Panevėžio „Saulėtekio“ progimnazijoje

KONFERENCIJOS

Kodėl Lietuvoje tiek daug nelaimingų vaikų?

Kaune įvyko (02 04) asociacijos „Šviesos kampelis“ organizuota respublikinė konferencija „Kokių pokyčių reikia, kad vaikai noriai eitų į švietimo įstaigas?“ Joje bandyta ieškoti priežasčių, kodėl Lietuvoje tiek daug nelaimingų vaikų, kodėl taip sunkiai įgyvendinami švietimo tikslai bei uždaviniai.

Seimo narė, Vaiko gerovės parlamentinės grupės pirmininkė Rimantė Šalaševičiūtė kalbėjo apie teisinio švietimo būtinybę pedagogams ir mokiniams. Pranešėja pastebėjo, jog, kalbantis su mokiniais apie jų teises, dažnai pamirštama pagrindinė LR Konstitucijos 28 str. nuostata, jog įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis žmogus privalo laikytis šalies įstatymų ir negali varžyti kitų žmonių teisių ir laisvių. Ši nuostata tiesiogiai nustato piliečio pareigą būti tolerantiškam ir kito žmogaus teises gerbti lygiai taip pat kaip savo.

Ypač įdomus buvo saviugdos auklėjimo pradininko, mokomosios audioprogramos „Tėvai ir vaikai. Tarp įtakos ir tolerancijos“ autoriaus Aurimo Guogos pranešimas „Tėvų vaidmuo gerinant mokinio pažangumą mokykloje“. Pirmą kartą neišgirdome kaltinimų mokyklai ir mokytojui. Pasak lektoriaus, mokinio sėkmė 40 proc. priklauso nuo mokytojo ir net 60 proc. nuo tėvų įtakos. Remdamasis asmenine patirtimi bei naujausios pasaulio pedagogikos teorijomis, pranešėjas pabrėžė seną kaip pasaulis tiesą, jog, visų pirma, šeimą ir mokyklą turi jungti bendrosios vertybės. Jei šeimos vertybinės nuostatos skiriasi nuo mokykloje ugdomų vertybių, didžioji dalis vaikų pasirenka šeimos vertybinį supratimą. Būtent tėvai privalo įskiepyti vaikams tikėjimą žinių galia ir padėti jiems rasti ryšį tarp žinojimo ir laimės. Daugiau šio lektoriaus minčių galima rasti el. svetainėje www.aguoga.lt.

Vertingi buvo ir kiti pranešimai, moksleivių atstovų pasisakymai. Džiugu, kad konferencijoje daugiau dėmesio buvo skiriama praktinei patirčiai, o ne mokslinėms teorijoms.

Jūratė VOLOSKEVIČIENĖ

MOKYKLOSE

Kas ne vien dainon sudėta...

Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijoje tradicinė lietuvių kalbos savaitė prasidėjo poeto Vinco Mykoliaičio-Putino 120-ųjų gimimo metinių paminėjimu. Dar pora dienų praėjo tikrinant mokinių gebėjimus taisyklingai, gražiai ir tvarkingai rašyti. Mokytojų džiaugsmui, – rašo „Dialogui“ **Bronislava Buchienė**, – konkurse dalyvauti panoro per 40 įvairių klasių mokinių. Penktadienio renginiai buvo skirti klasių grupėms ir vyko skirtingu laiku. Rytmetys „Iš tautosakos skrynios“ (7–8 kl.) visiems priminė tautos papročių, tradicijų ir kalbos svarbą. Klasės pristatė namų darbus: žaidė, vaidino, keitėsi iliustruotomis pasakomis bei mįslėmis, bandė iššifruoti, kas slepiasi piešiniuose. 5–6 kl. vaikai iš atskirų žodžių dėliojo patarles, minė mįsles, tratėjo greitakalbes ir skaičiuotes, žaidė žinomus ir neregėtus žaidimus. Popietėje-diskusijoje „Nenoriu išnykti iš savo šviesiosios būties“ aukštesniųjų klasių gimnazistai, jų mokytojos, administracijos atstovės ir Tytuvėnų parapijos klebonas kunigas R.Žaromskis kalbėjosi apie romaną „Altorių šešėly“, skaitė jo ištraukas, žiūrėjo dokumentinio filmo „Einu“ fragmentus, diskutavo. Lietuvių kalbos savaitę užbaigė liaudies dainų konkursas bei savaitės nugalėtojų apdovanojimo ceremonija.



Bronislavos Buchienės nuotr.

■ Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijoje tradicinė lietuvių kalbos savaitė prasidėjo poeto Vinco Mykoliaičio-Putino 120-ųjų gimimo metinių paminėjimu.

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS
22 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Saulėtekio“ progimnazija, Panevėžys
„Vyturio“ pagrindinė, Klaipėda
„Žemynos“ pagrindinė, Pakruojis
Adolfo Šapokos gimnazija, Utena
Antano Giedraičio-Giedraus gimnazija, Jurbarkas
Balio Dvariono dešimtmetė muzikos, Vilnius
Dainų progimnazija, Šiauliai
Didždvario gimnazija, Šiauliai
Drašučių, Šiaulių r.
Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai
Kalnėnų pagrindinė, Mažeikiai

Kučiųnų, Lazdijų r.
Mykolo Biržiškos gimnazija, Vilnius
Natkiškių Zosės Petraitienės pagrindinė, Pagėgių sav.
Naujamiesčio vidurinė, Panevėžio r.
Pamario pagrindinė, Šilutė
Povilo Matulionio progimnazija, Kupiškis
Pranciškonų gimnazija, Kretinga
Simono Dachos progimnazija, Klaipėda
Stasio Šalkauskio gimnazija, Šiauliai
Tytuvėnų gimnazija, Kelmės r.
Vytauto Didžiojo gimnazija, Klaipėda

Skaitymo balsu akcija Šilutės Pamario pagrindinėje

Šilutės Pamario pagrindinėje mokykloje įvyko Skaitymo balsu akcija. Ištraukas iš Ričardo Bacho alegorinės apysakos „Džonatanas Livingstonas Žuvėdra“ skaitė mokyklos direktorius Jonas Bendžius, lietuvių kalbos mokytojos Elvita Andriulionienė, Jolanta Mačiulienė bei 9–10 klasių mokiniai. „Ši akcija – pirmoji projekto „Visa Lietuva skaito vaikams“ pamoka. Šia iniciatyva siekiama prisiminti jau pamirštą, bet laiko patikrintą ugdymo metodą – vertingų knygų skaitymą balsu, atsižvelgiant į literatūrologų įžvalgas, šiuolaikines skaitymo skatinimo priemones“, – praneša „Dialogui“ mokytoja Nijolė Kungelienė.

Taip vakarojo mūsų senoliai

Šiaulių r. Drąsūčių mokyklos pradinį klasių mokiniai visą sausio mėnesį vykdė projektą „Taip vakarojo mūsų senoliai...“ Mokiniai rinko rankdarbius, įdomius senoviškus daiktus ir surengė jų parodą. Parengta ir senelių senovinių nuotraukų paroda.

Pradinį klasių mokytoja Ilona Glodenienė „Dialogui“ pasakoja: „Klasėse buvo įrengtos 4 stotelės: audimo stotelė „Esu dailiai išmokyta“, mezgimo stotelė „Siūlai siūlai susivykkit“, verpimo stotelė „Rieda bėga – niekur nenubėga“ ir lietuvių liaudies dainų ir šokių stotelė. Mokiniai keliavo po klases-stoteles, o jose laukė seneliai ir močiutės. Jie supažindino su senoviniais įrankiais, amatais ir darbais, pamokė senovinių žaidimų ir dainų. Šventės pabaigoje visi vaišinosi senoviniais valgiais: virtomis bulvėmis su lupenomis, kastiniu, sėmenine druska.“

Liudos Bakanauskienės nuotr.



■ Mokyklos direktorė Danutė Petkienė moko pirmokus austi juostą.

Ką veikti lauke sniegingą žiemą?



Lazdių r. Kučiūnų mokyklos ikimokyklinės grupės auklėtoja Vilma Janukonienė žino, ką sniegingą žiemą veikti lauke su mažaisiais: „Pirmiausia susipažiname su sniego savybėmis (sužinojome, kad tik tirpstantis sniegas nėra baltas), žaidėme sniego mūšį, lipdėme senį besmegenį, krūmą papuošėme gniūžtėmis, o svarbiausia – grūdinomės.“

Susipažino su laumėmis, aitvarais ir velniais

Pranciškonų gimnazijoje (Kretinga) lietuvių folkloro trupės aktorės J. Matekonytė, D. Guobytė ir K. Bareikienė surengė teatralizuotą lietuvių kalbos pamoką „Mitinės lietuvių sakmių būtybės“. Gimnazistė Kamilė Duršaitė „Dialogui“ pasakoja: „Tą dieną susipažinome su laumėmis, aitvarais, velniais. Aktorės vaidino sakmes aukštaičių ir žemaičių tarmėmis, grojo įvairiais muzikos instrumentais (armonika, ožragiu, varpeliais...), naudojo senovinius daiktus (verpimo ratelį, kočėlus, sviestamušę...). Po spektaklio su aktorėmis pabendravo gimnazijos jaunųjų žurnalistų būrelis nariai. Imti interviu iš aktorių buvo ir įdomu, ir malonu.“

**Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.
Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!**

I.

Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

- » visiems metams – 175,89 Lt,
- » pusei metų (6 mėn.) – 95,94 Lt,
- » 3 mėn. – 47,97 Lt,
- » 1 mėn. – 15,99 Lt.

II.

Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

- » visiems metams – 87,95 Lt,
- » pusei metų – 52,77 Lt,
- » 3 mėn. – 29,74 Lt,
- » 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims (tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

- » visiems metams – 115,69 Lt,
- » pusei metų – 63,74 Lt,
- » 3 mėn. – 32,57 Lt,
- » 1 mėn. – 11,79 Lt.

III.

Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- Švietimo aktualijos
- Straipsnių fragmentai
- Internetinė apklausa
- Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

**Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose,
galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.**

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.